



T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

YÜKSEK  
LİSANS  
TEZİ

SOSYAL BİLGİLER  
ÖĞRETMENLERİNİN KAVRAM  
YANILGILARINI BELİRLEME VE  
GİDERME YOLLARININ İNCELENMESİ

DUYGU ÇÜMEN

İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS  
PROGRAMI

Antalya, 2019

**T.C.**

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**  
**İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAVRAM**  
**YANILGILARINI BELİRLEME VE GİDERME YOLLARININ**  
**İNCELENMESİ**

**Yüksek Lisans Tezi**

**Hazırlayan**

**Duygu ÇÜMEN**

**Danışman**

**Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**

**ANTALYA, 2019**

## DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel etik kurallarına göre yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışımda alıntı yaparak kullandığımı doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

03.07.2019  
DUYGU ÇÜMEN



T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

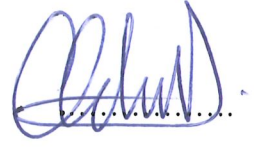
Duygu ÇÜMEN'in bu çalışması 22/07/2019 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında **Yüksek Lisans Tezi** olarak **oy birliği** ile kabul edilmiştir

İMZA

**Başkan** : **Prof. Dr. Adnan PINAR**  
Necmettin Erbakan Üniversitesi,  
Türkçe ve Sosyal Bilimler



**Üye (Danışman)** : **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**  
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,  
Türkçe ve Sosyal Bilimler



**Üye** : **Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN**  
Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,  
Türkçe ve Sosyal Bilimler



**YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI:** Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi

**ONAY:** Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... tarihli ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ  
Enstitü Müdürü

## TEŞEKKÜRLER

Sosyal bilgiler derslerinde kavram yanılgılarının tespit edilmesi ve bu kavram yanılgılarına yönelik çözüm yollarının ortaya çıkarılması geleceğin büyükleri olan öğrencilerin bilgileri doğru ve anlamlı bir şekilde öğrenmeleri açısından oldukça önemlidir.

Yüksek öğrenim hayatım boyunca desteğini esirgemeyen, ufkumu genişleten, kendini bilime adanmış, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya sonsuz minnetlerimi sunarım.

Prof. Dr. Yüksel KAŞTAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, iyi günde kötü günde her zaman yanımda olan biricik anneciğim Döndü ÇÜMEN ve sevgili babacığım İbrahim ÇÜMEN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Duygu ÇÜMEN

## ÖZET

### SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KAVRAM YANILGILARINI BELİRLEME VE GİDERME YOLLARININ İNCELENMESİ

Çümen, Duygu

Yüksek Lisans, İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

Temmuz, 2019, 66 sayfa

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarını nasıl tespit ettikleri ve kavram yanlışlarını nasıl gidermeye çalıştıklarını ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımdan yararlanılmıştır. Çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma; 2018-2019 eğitim öğretim döneminde Antalya ilinin Muratpaşa ilçesindeki 10 ortaokulunda 26 sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine 11 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Analiz sonucu ortaya çıkan bulgulara göre; sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanlışını, kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak, benzer kavramların birbirlerine karıştırılması, kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması ve kavramların anlamlandırılmaması olarak algılamaktadırlar. Öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde en çok karşılaştıkları kavram yanlışları; soyut kavramlar, Coğrafya ve Tarih kavramları, eski medeniyet isimleri, fiziki haritalarda renklerle yükselti basamaklarının karıştırılması, bilişim kavramları, yabancı dilden geçen kavramlar olarak açıklamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanlışını tespitini; sözlü ifadeler yoluyla örnek-kavram eşleştirme, soru-cevap ve tanımlamalar yoluyla yapmaktadırlar. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram yanlışlarının ortaya çıkma nedenlerinin; kavramların soyut olması, kitap okumama, ezbercilik, kütüphane kullanmaması, dikkat ve algı düzeyinin düşük olması, anne-baba eğitim düzeyi, kullanılan öğretim yöntemi, ders kitaplarının niteliği toplumda kavramların yanlış anlam yüklenmesi, sosyal medya etkisi, öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması ve kavramların yabancı kökenli olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarının; kavram haritaları ve karikatürlerini kullanarak, okuma

ve anlama çalışmaları yaparak, tekrar yaparak, soru-cevap yöntemi kullanarak, kompozisyon çalışmaları yaparak, araştırma ödevleri verilerek ve soyut bilgileri somutlaştırarak giderilebileceğini belirtmişlerdir.

**Anahtar Kavramlar:** *Sosyal Bilgiler, Kavram, Kavram Yanılgısı, Sosyal Bilgiler retmeni*



## **ABSTRACT**

### **INVESTIGATION OF DETERMINATION AND ELIMINATION METHODS SOCIAL STUDIES TEACHER'S MISCONCEPTIONS**

Çümen, Duygu

M.A, Department of Primary Education

Supervisor: Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA

July, 2019, 66 pages

The aim of this study is to find out how social studies teachers identify misconceptions in social studies course and how they try to eliminate misconceptions. Phenomenological approach, one of the qualitative research methods, was utilized in the study. In the study, semi-structured interview form developed by the researcher was used. Descriptive analysis method was used for data analysis. This research; in the 2018-2019 academic year, it was conducted with 26 Social Studies teachers in 10 secondary schools in Muratpaşa district in Antalya. 11 open-ended questions were asked to Social Studies teachers. According to findings of the analysis the misconceptions of social studies teachers are perceived as misleading and misunderstanding the meaning of the concepts as confusion of similar concepts with the fact that the preliminary information about the concepts is wrong and the misunderstanding of the concepts. Teachers' misconceptions in social studies lesson abstract concepts geography and history concepts old civilizations names physical maps mixing colors and elevation steps informatics concepts explained as foreign language concepts. Social studies teachers make misconceptions through matching verbal expressions, question-answer and definitions. The reasons of the emergence of misconceptions of social studies teachers abstract concepts not reading books not using memorization library low level of attention and perception teaching method used in education level of the quality of textbooks misunderstanding of concepts in society social media effect of the students' inadequate knowledge of the concepts and foreign origin source. Stated that the misconceptions of social studies teachers can solve reading and comprehension studies by using concepts maps and concept cartoons, by repeating research assignments and by concretizing abstract information.



**Keywords:** Social studies, Concep, Misconceptions, Social studies teacher,  
*Qualitative research*



## İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT .....	iv

### BÖLÜM I

#### 1. GİRİŞ

1.2. Problem Durumu .....	1
1.3. Araştırmanın Amacı .....	2
1.4. Araştırmanın Önemi .....	2
1.5. Sınırlılıkları.....	2
1.6. Problem Cümlesi .....	2
1.7. Alt Problemler .....	3
1.8. Tanımlar .....	3

### BÖLÜM-II

#### 2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Kavram Yanılgıları.....	5
2.1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	5
2.1.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi .....	6
2.1.3. Kavram Terimi .....	9
2.1.4. Kavram Öğretim Süreci.....	9
2.1.4. Kavram Yanılgıları .....	11
2.1.5. Kavram Yanılgılarının Görülme Nedenleri .....	12
2.1.6. Kavram Yanılgılarının Giderilmesi.....	14
2.2. Sosyal Bilgiler Dersi Kavram Yanılgıları İçin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar .....	16
2.3. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar .....	21

### BÖLÜM III

#### 3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli .....	22
3.2. Çalışma Grubu.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması.....	23
3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması .....	23
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi.....	23

## BÖLÜM IV

### 4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	24
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	27
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	29
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	31
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	33
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	35
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	38
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	40
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	42
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	44
4.11. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular .....	47

## BÖLÜM V

### 5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA .....	49
5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	49
5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	49
5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	49
5.1.4. Dördüncü alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	50
5.1.5. Beşinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	50
5.1.6. Altıncı alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	50
5.1.7. Yedinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	50
5.1.8. Sekizinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma.....	51
5.1.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	51
5.1.10. Onuncu alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	51
5.1.11. Onbirinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma .....	51
5.2. ÖNERİLER .....	52
<b>KAYNAKÇA.....</b>	<b>54</b>
<b>EKLER.....</b>	<b>60</b>
<b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>	<b>65</b>
<b>İNTİHAL RAPORU.....</b>	<b>66</b>

# BÖLÜM I

## 1. GİRİŞ

İnsan yaşantısı boyunca toplum içerisinde bulunur. Bireyler hem toplumsal yaşama adapte olma, toplumsal düzen içerisinde var olmaya çalışır hem de devletin ideal vatandaş yetiştirme politikasının gerçekleştirilmesi için eğitim öğretimin büyük bir önemi vardır. B

Bireylerin kavramlar çerçevesinde düşünür ve düşünce dünyalarını şekillendirirler. Bireylerin kavram çerçevesi uzun bir dönemde meydana gelmektedir (Uygun ve Batur, 2015, s. 127). Kavramlar insan zihninin temelini oluşturur. Bireyler okul çağına geldiklerinde belli öğrenmişlik düzeyine sahip olurlar. Bodner'e (1986, s.184) göre temel bilgileri eksik olması nedeniyle doğa hakkında, bilim adamlarının savunduğu fikirlerden farklı alternatif fikirlere sahip olabilirler. Öğrenciler, okul çağına kadar fiziksel ve sosyal hayatlarını kendi deneyimleriyle anlamlandırıp zihinlerinde bilimsel bilgilerden farklı bir bilgi oluşturmaktadırlar. Kavram yanlışları öğrencilerin bilimsel olarak kabul edilen kavramlara alternatif olarak geliştirdikleri kavram tanımlamalarıdır(Tekkaya, Çapa ve Yılmaz 2000, s.18). Öğrencilerin kavram yanlışlarını düzeltmek için birçok öğretmen sunuş yoluyla öğretim yönteminin etkili bir yöntem olduğunu savunmuştur. Bu kullanılan yöntemler öğrencilerde kavramsal yanlışların düzeltilmesi konusunda eksik kalmış ve öğrencilerin bu kavramları ezberlemesine neden olmuştur. Kavramları ezberleyen öğrenciler daha sonra açıklama, tahmin yürütme gerektiren konularda ezberledikleri kavramları unutup tekrar kavram yanlışına başvurmaktadırlar.

### 1.2. Problem Durumu

Sosyal bilgiler dersi bireylerin toplum içinde yeterli bilgi, beceri ve tutum sahibi olmasını amaçlar(MEB, 2018). Geçmişten günümüze tüm toplumsal konuları içerir. Sosyal bilgiler dersi soyut ve yabancı kökenli kelimeler(bildirge, kronoloji, reform, plato, bakı, izohips vb) içermesinden ötürü öğrencilerin derste öğrenme ve anlama konusunda zorluk çektikleri düşünülmüş ve araştırmanın temelini oluşturmuştur. Sosyal bilgiler dersinin amacı; bireyin yakın ve uzak çevresini tanımasını, toplumsal kişilik kazanmasını ve iyi bir yurttaş olmasını sağlamaktır(MEB, 2018). Bireylere bu beceriyi kazandırmaya çalışırken öğrencilerin bu kavramları anlamlandırıp, bilimsel bilgi olarak öğrenmesini sağlamaktır. Doğru bir şekilde anlamlandırılmayan kavramlar bireyin öğrenme yaşamında sorunlara yol açmaktadır. Bu araştırmada bireylerin kavram yanlışlığına düştüğünde sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu kavram yanlışlıklarını nasıl tespit ettiği ve tespit edilen kavram hatalarını nasıl gidermeye çalıştıklarını ortaya koymaya çalışılmıştır.

### **1.3. Araştırmanın Amacı**

Bu araştırmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve giderme yollarının incelenmesi olarak belirlenmiştir.

### **1.4. Araştırmanın Önemi**

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenme; zihne sürekli yeni bilgilerin eklenmesi değil eski bilgilerle yeni bilgiler arasında ilişki kurtulmasıdır (Yürük ve Çakır 2000, s.185-191). Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde toplum ve sosyal hayata adapte olma ve sosyal hayata katılıp kendine yer bulmayı öğrenmeyi hedefler ve bireyin okul çağı öncesi aile, ev, çevre hayatındaki öğrendiği kavramları sosyal bilgiler dersinin amacına göre şekillendirmeyi hedefler. Öğrencilerin önceki bilgi düzeylerini tespit etmek, sosyal bilgiler öğretmenlerine düşen bir görev olup tespit edilen bu yanlışları düzeltmek de yine sosyal bilgiler öğretmenlerinin görevi olacaktır. Sosyal bilgiler eğitiminde öğrenilen bilginin günlük yaşamda kullanılması önemlidir. Bireylerin bu bilgileri günlük yaşamlarıyla ilişkilendirmeleri beklenir. Ancak öğrencilerin günlük hayatlarında öğrendikleri ve kendi anlamlandırdıkları kavram yanlışlarını değiştirmeyi reddetmeleri kavramların doğru öğrenilmesini güçleştirir. İlköğretimde öğrenilen bilgilerin daha sonraki öğrenmeler için temel oluşturması nedeniyle sosyal bilgiler öğretmenlerinin özellikle sosyal bilgiler dersi ile ilgili soyut düşünme yeteneği kazanmış olmaları (Demircioğlu, Demircioğlu ve Ayas, 2004, s.53-66) ve öğretecekleri temel bilgilerle ilgili kavram yanlışları taşımamaları gerekmektedir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrencilerin karşılaştığı kavram yanlışlarını tespit etmek ve bu durumun nasıl giderilmeye çalışıldığını belirlemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

### **1.5. Sınırlılıkları**

1. Araştırma Antalya ilindeki sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışları ve çözüm yolları ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırmanın örneklemi, Antalya ilindeki sosyal bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.

### **1.6. Problem Cümlesi**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve giderme yolları nelerdir?

## 1.7. Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgısı algıları nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştıkları kavram yanılgıları nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde öğrencilerin kavram yanılgılarını tespit etme yolları nelerdir?
4. Belirlenen kavram yanılgılarının konulara(tarih, coğrafya, vatandaşlık) dağılımı nasıldır?
5. Belirlenen kavram yanılgılarının öğrenme alanlarına göre dağılımı nasıldır?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanılgılarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretim biçimleri nasıldır?
8. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde kavram öğretiminde karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
9. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde kavram yanılgılarının giderilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?
10. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde öğrencilere kavram öğretirken en çok zorlandıkları konular nelerdir?
11. Sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde kavram öğretiminde kullandıkları yöntemleri çoktan aza doğru nasıl sıralamışlardır?

## 1.8. Tanımlar

**Sosyal Bilgiler:** Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterliliklerinin kazandırılması amacıyla edebiyat, sanat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşım ile birleştirilmesi sonucunda oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı; Sosyal Bilgiler, coğrafya, ekonomi, tarih, hukuk, felsefe, antropoloji, arkeoloji, siyasi bilimler, psikoloji, din, sosyoloji, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun içerikler süzülerek sistematik ve koordineli bir çalışma alanı sunar (Safran, 2008).

**Kavram:** Kavram benzer özelliklere sahip varlık, düşünce ve olay gruplarına verilen ad olarak tanımlanmaktadır (Köksal, 2006, s.447).

**Kavram Yanılgısı:** Uzman bilgisinden farklı olan veya bilimsel olarak kabul edilen bir kavrayıştan uzak olan kavrayış (Özmantar ve Bingölbali, 2009, s.3).



## BÖLÜM II

### 2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde; sosyal bilgilerin tanımı, sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi, kavram terimi, kavram öğretim süreci, kavram yanlışları, kavram yanlışlarının görülme nedenleri, kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin literatüre yer verilmiştir.

#### 2.1. Sosyal Bilgiler Dersi ve Kavram Yanlışları

##### 2.1.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgilerin en genel tanımı 2005 yılında değiştirilen yeni programı hazırlayan komisyon tarafından yapılan tanımdır: “Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005).

Eğitim-Öğretim faaliyetlerinin amacı bireyleri yaşama hazırlamaktır. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biri de bireylerin toplumsal hayata adapte olmaları, toplumsal hayatın bir parçası olduklarını, yaşadıkları çevreyle uyum içerisinde olmalarını ve toplumsal yaşamlarındaki görev ve sorumluluklarının farkında olmalarını ve yerine getirmelerini amaçlar. Sosyal bilgiler dersi bireylere toplumsal kişilik kazandırmayı amaçlar. Toplumsal kişilik kazanan bireyler sosyal bilgiler dersinin hedeflerinden biri olan “iyi bir yurttaş” olmaktır ve bu amaçta; bireylerin görev ve sorumluluklarını bilmesi kendi çevresine ve dış çevreye karşı bilinçli ve duyarlı olması gerek ailelerine karşı sorumlulukları gerek çevreye ve devlete karşı görev ve sorumluluklarını bilmesi ve çevresiyle nasıl uyum içerisinde yaşayacağını öğretmeyi amaçlar. Hak ve sorumluluklarını öğrenen ve bilen, çok yönlü düşünen, bölgesel ve küresel olaylara karşı duyarlı demokratik bireyler yetiştirmek için Sosyal bilgiler dersinin rolü çok büyüktür. Bireylere bu görev ve sorumlulukları öğretmek ve topluma varlıklarını kabul ettirmek ve toplumla uyum içerisinde yaşamayı öğrenmelerinde sosyal bilgiler dersi eğitim-öğretim faaliyeti içerisinde büyük bir öneme sahiptir.



Sosyal bilgiler dersi geniş bir alana sahiptir. Böylece sosyal bilgiler dersinin tek bir tanımı yoktur ve tanımının yapılması güçleşmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinin geçmişten günümüze tanımı sürekli olarak değişmiştir. Bu tanımların sürekli değişmesinin diğer bir sebebi de sosyal bilgiler dersinin insan ve toplumsal yaşamla ilgili disiplinleri içerisinde barındığı ve toplumsal hayatın sürekli değişim içerisinde olmasından dolayı sosyal bilgiler dersinin tanımı sürekli değişim geçirmekte ve tek bir tanımı olmamaktadır.

Sosyal bilgilerin bir başka tanımı (Safran, 2011) tarafından aktarılan, Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi/National Council for the Social Studies (NCSS)'nin yapmış olduğu tanımdır. Bu tanıma göre; sosyal bilgiler; vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır(NCSS, 1993. Akt. Safran, 2011, s.5).

### **2.1.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi**

Vatandaşlık eğitimi verilecek şekilde 19.yy başlarında ABD 'de ders müfredatına girmiştir. Dış ülkelerden yoğun bir şekilde göç alan ABD ülkesine göç eden bireylerin Amerikan bireyleri olması ve Amerikan toplum bilincini oluşturmak için sosyal bilgiler dersinin temeli oluşmuştur. ABD' ye göç eden insanların farklı etnik kökeninin ve farklı kültür yapısının olması bu insanların Amerikan toplumuna adapte olma ve beraber yaşama bilincini oluşturmak için sosyal bilimciler ve eğitimciler yeni bir vatandaşlık programı hazırlamışlardır.

1892’ de toplanan Amerikan Milli Eğitim Konseyi ulusal bir bilinç oluşturmak için sosyal bilgiler dersini yeniden ele almıştır. Bu içerikte; ülkenin ihtiyaçlarına yönelik olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisinden oluşturularak yeniden yapılandırılmıştır. Toplumsal yaşamın sürekli değişmesiyle birlikte vatandaşlık eğitimine verilen önem azaldı ve zamanın ihtiyacı olarak belirlenen sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji gibi bir çok sosyal bilimler disiplini eklenmiştir. Bu sosyal bilimler disiplinlerinin sosyal bilgiler dersine eklenmesinde Bruner’in ‘buluş yoluyla öğrenme ‘kuramı etkili olmuştur. Bu kuramla beraber sosyal bilgiler dersi araştırma, inceleme, bilgi üretme gibi kazanımları içinde barındırmıştır. ABD’de 1930-1940 yılları arasında Bruner’in kuramıyla ve birey merkezli sosyal bilgiler eğitiminin gelişmesi için çaba harcadıkları, tarih ve coğrafya disiplinlerinin ağırlıklı olarak 1960’a kadar devam etmiştir.

1960-1990 yılları arasındaki sosyal bilgilerin gelişimini Kan; Martorella, Bear, Bolick, tarafından ifade edilen şu sözleriyle aktarmıştır: 1960’lı yıllarda, federal hükümet okullarda, program geliştirmeye yönelik bir reform çalışması yapmıştır. Sosyal bilgiler de, bu reform kapsamına alınmıştır. 1970’li yıllarda, hem program materyalleri hem de öğretmen eğitiminde önemli yenilik ve gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönem, “yeni sosyal bilgiler” dönemi olarak bilinir. Yeni sosyal bilgiler dönemi olarak adlandırılan 1960’lı yıllarda şehirleşme, çevrecilik, nüfus, kadın çalışmaları, Afrika ve Asya ile ilgili konular başta olmak üzere yeni konuların programa eklendiği görülür. Bu dönemde yeni sosyal bilgilerin terminolojisi sorgulama, değerler ve karar verme üzerine kurulmuştur. 1990’lı yıllar, sosyal bilgilerde konu ve program önerilerinin üzerinde durulduğu bir dönem olmuştur. 1995’li yıllar, alternatif konu veya modellerin geliştirildiği bir dönemdir. NCSS’de içerisindeki bazı gruplar, sosyal bilgilerle ilgili hem ulusal standartlar hem ileri düzeyde öneri ve projeler sunmuşlardır (Martorella, Bear ve Bolick, 2002. Akt: Kan, 2010, s.668-669).

Türkiye’deki sosyal bilgilerin gelişimini şu sözleriyle ifade etmiştir: “Türkiye’de sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konuları olarak cumhuriyet döneminden beri programlarda yer almaktadır. Sosyal bilgiler adı ve programı olarak ise, 1968 yılında ilk defa uygulamaya konulmuştur. 1985, 1997, 2000 ve 2005 yıllarında programda yenilik veya düzeltme yapma yoluna gidilmiştir. 2005 yılı programının öğrenci merkezli olması, yapılandırmacı yaklaşımı temel alması ve içeriğinde farklı sosyal bilimler disiplinlerinin daha fazla karma bütünleşmiş bir görüntü sergilemesi nedeniyle diğerlerinden

oldukça farklı olduğu söylenebilir” (Kan, 2010, s.7).

Türkiye’de 2004 yılına kadar sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, vatandaşlık dersleri olarak kabul edilmiş ve bu üç ana ders olarak işlenmiştir. Türkiye de Sosyal Bilgiler eğitimi 2004 yılında revize edilmeye başlanmıştır. Sosyal bilgiler eğitiminin revize edilmesinin gerekçesi olarak Avrupa Birliğine uyum göstermeden ziyade bilim ve teknolojinin gelişmesi, küreselleşme ve diğer birçok faktörün rolü olmuştur. Sosyal bilgiler eğitimine yönelik yapılan akademik çalışmalarında değişen ve gelişen dünya da bireylerin sosyal bilgiler dersinde tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi alanlarıyla sınırlı kalması ve bireylerin küreselleşen dünya ya adapte olabilmesi için bu üç alanın yetersiz kaldığına ve sosyal bilimler disiplinlerinin de (ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji gibi) içermesi öngörülmüştür. Bunlar gibi birçok faktörler sıralanmış ve sosyal bilgiler öğretiminin revize edilmesi vurgulanmıştır.

2004-2005 yıllarında ortaokul 4. ve 5. sınıflarda 2006 da 6. ve 7. sınıflarda yapılandırmacılık felsefi görüşü temel alan planda sosyal bilgiler öğretimi pilot uygulama olarak uygulanmıştır. Yapılandırmacı felsefi görüşün ön planda olduğu sosyal bilgiler öğretimi; bilgiyi bireylere doğrudan aktarmak değil bireylerin öğretmen rehberliğinde bilgiye kendilerinin ulaşmasını sağlamayı hedeflemiştir. Mevcut kullanılan sosyal bilgiler programındaki içerik; geliştirilen sosyal bilgiler programında sosyal bilimler disiplinlerinin ön planda olduğu ve diğer sosyal bilgiler programlarına göre daha iyi bir bileşen oluşturulmuş, dünyada sosyal bilgiler programlarına paralel ilerleme amaçlanmıştır. 2005’ te revize edilen program incelendiğinde sosyal bilgiler programında önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Yeni programla birlikte yapılandırmacı öğretim anlayışını esas alan ve öğrenci merkezli bir program geliştirilmiştir. Sosyal bilgilerin tanımı değişerek, sosyal bilim alanlarından yararlanan, sosyal bilimlerin özüne ve mantığına uygun disiplinler arası bir alan haline gelmiştir. Sosyal bilgiler konuları ilköğretim 4, 5 ve 7’ nci sınıfı bir bütün olarak kapsayacak şekilde sarmal ve eşzamanlı (senkronik) bakış açısına uygun olarak yapılandırılmıştır. Yeni programda kavram, beceri, değer, kazanım ve öğrenme alanı gibi birçok terimin sosyal bilgilerin merkezine yerleştiği, bilginin yanında beceri ve değer de önem kazandığı görülmektedir (Kaymakçı, 2009, s.14).

### 2.1.3. Kavram Terimi

Kavram bilgilerin ve kuramların oluşmasında temel etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Olgular ise bilginin en somut ve küçük parçaları ve bilginin temel yapı taşı olarak tanımlanır ve bizleri kavramlara ve genellemelere götüren yolda önemli bir yer tutar (Doğanay, 2005, s.228). Olgu kavramı tek başına bir anlam ifade etmez ve ispatlanabilirlikleri, somut bir göstergesi olmadığı için bireylere örneklerle, metnin içinde ya da paragraflarla ifade edilebildiğinde bir anlam kazanırlar ve anlaşılabilir bir bilgiye dönüşürler.

Bireylerin yaşamları boyunca edindikleri tecrübeler sonucunda bir çok varlığı zihinlerinde anlamlandırıp bunları gruplandırır ve zihinlerinde kodlanmış olur ve bu kodlanmış bilgileri bir araya getirdiklerinde kavramlar zihinlerinde canlanır ve kavram bilgisi ortaya çıkar.

Kavram terimi ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında bireylerde zihinde canlandırma, düşünme sürecinin geliştiği süreçlerde bireylerin bilgiyi beyinlerinde oluşturmasında kavramların önemli olduğu ve bu anlamlandırdığı kavramların bilinmeyen olaylarda kullanıp öğrenmesine ve anlamlandırdığı kavramları ömür boyu üzerine koyarak öğrenimini sağladığı açıklanmıştır.

### 2.1.4. Kavram Öğretim Süreci

Senemoğlu'na göre, “Kavramlar bilginin yapı taşlarıdır ve insanların öğrendiklerini, sınıflandırmalarını ve organize etmelerini sağlar. Ayrıca kavramlar bireyin düşünmesini sağlayan zihinsel bir araçtır ve çok kapsamlı bilgileri kullanılabilir birimler haline getirirler” (Senemoğlu, 2001, s.513). Kaptan kavramı şu şekilde ifade etmiştir: “Doğadaki varlıklar gözlemlendiğinde varlıklar arasında benzerlikler, olaylarda ortak örüntüler bulunur. Sınırlı sayıda gözlem bile yapılmış olsa, gözlemlerden tümevarım yoluyla genellemelere gidilir ve genellemelerin her birine ortak bir ad verilir, bunlar kavramlardır” (Kaptan, 1998, s.120).

Bireylerin hayatları boyunca edindikleri bilgi ve tecrübelerle kavramları kendi zihinlerinde anlamlandırır. Okul çağına gelen bireyler tecrübe edindikleri bu bilgilerle okulda öğrendikleri bilgileri birbirleriyle harmanlar ve öğretim süreçleri başlar. Kavram öğretiminde öğrenme süreçlerinde öğrenmenin temelini oluşturur. Her kavram her birey için

farklılık gösterebilir bu durum da bireylerin okul öncesi yaşamlarında edindikleri bilgilerle ilgili bir durum olduğu için her kavram her bireye aynı anlam taşıyamadığı gibi bilimsel bilgi olarak da anlamlandıramayabilirler ve böylece bu kavram yanılığına denk uzanan bir durum olur ve öğrenme-öğretme sürecinde bireyler güçlük çekerler. Bu sebepten dolayı eğitimcilerin kavram öğretiminin üzerinde durulması ve belirli bir sistem içerisinde öğretimin içerisine aktarılması gerekir.

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biri olan iyi bir vatandaş yetiştirmek anlayışından dolayı da bireyleri toplumsal hayata hazırlamak ve sorumluluklarını öğretmek için birçok kavram kullanılır ve bireylerin toplumsal hayatlarındaki sorunlarını çözebilmek ve bir vatandaş olarak toplum hayatına katılabilmeleri için sosyal bilgiler alanındaki bu ilk temel kavramları öğrenebilmeleri bu durumları anlamlandırabilmeleri gerekir.

Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretilirken bireylerin bu kavramlarla ilk defa karşılaşması ya da bu kavramların yanlış bilinmesi gibi durumları göz önünde bulundurularak öğretmenlerin çeşitli örnekler vererek anlatması, görsel materyallerle açıklaması bu kavramların kalıcı bir şekilde öğrenilmesine ve kavram yanılığına düşmemesine yardımcı olur. Bireylerin kavramları bu yöntemlerle öğrenmesi zihinlerinde daha kolay canlanır ve kavram karmaşası yaşamamış olurlar.

Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin kavramları öğretirken hangi kavramları öğreteceği ve hangi bilgiye yer vereceğini önceden belirlemesi gerekir. Bu kavram öğretiminde hangi yöntem ve materyal kullanacağını belirleyip bireylerin hazır bulunuşluk düzeylerini de göz önünde bulundurulması gerekir ve eski öğrenilmiş kavramlarla yeni öğretilecek kavramlar arasında ilişki kurulması gerekmektedir. Bireylere öğretilecek kavramların tanımını açık bir şekilde ifade edilmeli ve görsel materyallerle desteklenmeli bununla beraber eski öğretilen kavramlarla yeni öğretilecek olan kavramlar arasında ipuçları verilerek bireylerin hem kavramı zihninde canlandırarak öğrenmeyi kolaylaştırmasına hem de kavramlar arası ilişkileri anlayabilmesine yardımcı olacaktır. Öğretmenler bireylere kavramları öğretirken aşamalı bir şekilde öğretmelidir kolaydan zora, basitten karmaşığa gibi.

Yel (2015, s.86)'e göre kavram geliştirme süreci, kavramın üzerine inşa edildiği olgusal bilginin oluşmasıyla başlamaktadır. Yorumlama, karşılaştırma ve sınıflama kavram geliştirme sürecinin üç önemli aşamasıdır. Edebiyat, müzik, resim öğrencilerin kavram anlayışlarını kolaylaştırabilir.

Kavram öğretimi her derste önemli olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de önemlidir. Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin disiplinlerinden(tarih, coğrafya, ekonomi, antropoloji, sosyoloji gibi) oluştuğu için bir çok terim ve kavram içermektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğretmenler bireylere bu dersin amacına ulaşması için sosyal bilgiler programındaki bir çok kavramın her birey için aynı bilimsel bilgi olarak öğretmelidir.

#### **2.1.4. Kavram Yanılgıları**

Öğrenciler; yanlış öğrenme sonucu zihinlerinde, yer edinmesi gerekenden farklı bir şekilde bilgiler oluşur. Yağbasan ve Gülçiçek, kavram yanılgılarının ne olduğunu ve sebeplerini şu sözlerle ifade etmişlerdir: “Kavram yanılgıları öğrencilerin teorik bilgilerindeki eksikliklerini tanımlayan güvenilir kaynaklardan birisidir. Kavram yanılgılarının nedenleri arasında yanlış açıklamalar ve yanlış sorular ya da aşırı genellemeler gösterilebilir“ (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003, s.6).

Kavram yanılgılarının giderilmesi için farklı yöntemler kullanılmalıdır; çünkü aynı yöntemlerin kullanılması istenilen sonuca ulaşılmasını engelleyebilir. Bazen kavram yanılgıları kolay bir şekilde giderilebilir bazen de öğrencinin zihninde oluşan kavram yanılgılarını gidermek için çok büyük bir çaba göstermek gerekir. Bu yüzden kavram yanılgılarının giderilmesi için farklı yöntemler uygulanmalıdır (NRCS, 1997, s.30-31. Akt: Ayyıldız, 2010, s.31).

Bireylerin kavram yanılgılarına düşmesi sadece okul çağında gerçekleşmemektedir. Bireyler hayata geldikleri andan itibaren çevresindeki bilinmeyenleri anlamlandırmaya çalışırlar ve bu zihinsel süreci ebeveynlerinden ya da arkadaşlarıyla olan iletişimle ve kişisel

olarak kavramaya çalışırlar ve zihinlerinde bu kavramları anlamlandırırılar. Bu durumda bireyler çevresi tarafından ilk kavramsal yanılgılarını yaşayabilirler. Bu durumda bireyler ilk kavram yanılgılarının temelini atmış olurlar.

Kavram yanılgıları bireylerin bir bilgiyi bilimsel bilgi olarak kabul edilmeyen bilgilerle uyuşmaması, bireylerin bu bilgilere ön yargıyla bakması, bazı kavramların günlük hayatta bilimsel anlamının dışında kullanılması ve bireyin öğretim süreci öncesi bu bilgiyi bu şekilde öğrenmesi ve kullanılması, bilgi eksikliğinden dolayı gibi nedenlerden oluşmaktadır.

### **2.1.5. Kavram Yanılgılarının Görülme Nedenleri**

Kavram öğretiminde öğretmenler bir çok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır. Kavram yanılgılarının görülme nedenleri hakkında bazı araştırmalar yapılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

Bireylerin kişisel deneyimleri kavram yanılgılarının ortaya çıkmasına neden olabilir (Michael vd, 1999, s.133). Bireylerin daha önce karşılaştıkları kavramları kendi kendine anlamlandırması yada yanlış anlaması bireylerin bilgi eksikliğinden dolayı zihninde kavramları yanlış cevaplandırmaktadırlar.

Günlük hayatta kullanılan kavramların bilimsel olarak farklı işlevlerin olması ve kavramların birbirleriyle ve günlük hayatla ilişkilendirememesi (Köksal, 2006, s.477).

Yanlış ilişkilendirmelerde bulunmak, zor açıklanabilecek ya da soyut kavramları anlamak için insanların sıklıkla benzetmelerde bulunması ve bu benzetmelerin de çoğu kez olması bilginin yanlış ilişkilendirilmesiyle kavram yanılgılarına neden olmaktadır ( Coştu, Ayas ve Ünal, 2007 s.132 ).

Ders kitapları kavram yanılgılarına neden olan önemli etkenler arasındadır. Ders kitaplarında anlatma amacıyla kullanılan resim ve şekiller kavram yanılgılarına neden

olmaktadır ( Coştu, Ayas ve Ünal, 2007 s.132 ).

Bireylerin öğrenmede güçlük çekmelerinin asıl sebeplerinden olan bilgiyle ilk defa karşılaşmaları ve daha önce öğrendiği bilgilerle yeni bilgileri özümseyememesidir. Yeni öğrenilen bilgiyle daha önce öğrendiği bilgiyi zihninde şemalandıramamasıdır.

Bireyler kavram yanılığını yaşadığını çoğu zaman anlayamaz ve bu durumda öğretmenlerin ödevleri yada sınav kağıtlarını kontrol edip öğrencilere dönüt sağlamadığı sürece öğrenciler kavram yanılığını yaşadığını anlamaz ve bu kavram yanılığısıyla öğrenimine devam eder.

Bireyler öğrendikleri kavramları çoğu kez birbiriyle karıştırabilirler bunlara örnek olarak sosyal bilgiler dersinde tarih alanında örneğin; Milli Egemenlik, Milli Bağımsızlık gibi kavramlardır. Bu kavramları bireyler çevreden öğrendikleri yada öğretmenlerin örneklerle, görsel öğelerle açıklamamasından bu iki kavramı birbirleriyle karıştırmaktadırlar.

Kavram yanılığının nedenleri araştırıldığında literatürde şu şekilde sınıflandırılmıştır.

**Ön Yargılı Fikirler:** Günlük hayatta tecrübelerle dayalı oldukça çok kullanılan kavramlardır. Öğrencilerin yeraltı sularının da yeryüzündeki sular gibi akarsu halinde aktıkları gibi düşünceleri günlük hayattan edindikleri ön yargılı bilgilerdir, çünkü onların dünya yüzeyinde gördüğü su, derelerden akan sudur (Palut, 2006, s.70).

**Bilimsel Olmayan İnançlar:** Öğrencilerin bilimsel olmayan efsanevi, mitolojik gibi kaynaklardan öğrendikleri bilgilerden oluşmaktadır. Bu bilgiler çoğu kez bilimsel olan bilgilerle uyumlanarak, kavram yanılığına neden olabilmektedir. Bazı bölgelerde yeni doğan bebeklerin soğuk suyla yıkandıkları için hiç üşüme hissetmedikleri gibi (Karakuyu, 2006, s.28).

**Kavramsal Yanlış Anlamalar:** Öğretilmek istenilen bilimsel bilgiler öğrencilerin ön



yargılı düşünceleri ve bilimsel olmayan inançları nedeniyle öğrencinin zihninde çatışmaya yol açmaktadır. Öğrenciler sürecin başında bunun farkında değildirler. Ancak bu çatışmayı fark ettikleri zaman bununla başa çıkmak için yanlış zihinsel modeller oluşturmaktadırlar ve böylece kavram yanlışları ortaya çıkmaktadır (Sabancılar, 2006, s.23).

**Konuşma Dilinden Kaynaklanan Kavram Yanlışları:** Bir kelimenin bilimsel anlamıyla günlük hayattaki kullanımının farklı olması durumunda ortaya çıkmaktadır (Sabancılar, 2006,s.23). Örneğin haritadaki küçültme oranına ölçek adı verilmektedir, öğrenciler ölçek tanımını boy, su ölçeği gibi günlük hayattaki bilgilerinden yola çıkarak tanımlamaktadırlar.

**Doğal Olaylara Dayalı Kavram Yanlışları:** Genellikle erken yaşlarda öğrenilmektedir ve ileriki yaşlara kadar kavram yanlışları olarak zihinde kalmaktadır. Örneğin halk arasında çok yaygın olan ‘‘Aynı yere iki kez yıldırım düşmez’’ görüşünün hiç bir bilimsel gerçeği yoktur (Güneş, 2010).

Öğrenme öğrencilerin var olan bilgileriyle yeni bilgilerini ilişkilendirdiği takdirde gerçekleşmektedir. Bu ilişkilendirme öğrenciye gösterilerek değil, öğrencinin bu ilişkileri kurması ile gerçekleşmektedir (Akgün ve Gönen, 2004, s.23).

Öğretmenler öğrencilerin öğretim konusunda başarılı olmalarını etkileyen en önemli faktördür. Çünkü öğretmenler ders anlatımında öğrencilere hangi öğretim yöntemini kullanırsa kullansın, öğrencilerin öğrenme seviyelerini etkilemektedirler. Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrencilerin bilgiye kendisi ulaşması anlayışında öğretmenler öğrencileri serbest bırakıp öğrenmelerini sağlamak yerine, bilgiyi öğrenirken öğrencinin uygun materyallerle rehber olarak uygun ortamlarda öğrenmesini sağlamak kavramları doğru öğrenmelerinde büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin ders anlatımında geleneksel öğretim yöntemlerini tercih etmesinden dolayı kavram yanlışlarının giderilmesi güçleşmekte ve aynı zamanda öğrencilerde kavramsal yanlışları oluşturmaktadır.

#### **2.1.6. Kavram Yanlışlarının Giderilmesi**

Öğrencilerin yapmış olduğu kavram yanlışları hakkında yapılan birçok çalışmada, öğrencinin zihinde kurmuş olduğu kurgu, olayları mantık çerçevesinde açıklıyorsa bu kavram yanlışını gidermek pek mümkün olmadığı vurgulanmaktadır. Öğrencinin zihninde bulunan kavram yanlışları öğrencinin yeni bilimsel kavramları öğrenmesine engel olmaktadır(Yenilmez ve Yaşa, 2008, s.21 ). Çünkü birey bu kavramı zihninde anlamlandırmış ve anlamlandırdığı kavramı düzeltmesi yeni bir kavramı öğrenmesinden daha zor olduğunu düşünür ve bu kavram yanlışını düzeltmez. Bireyler için bu zorlu süreçte kendilerini düzeltmesine yardımcı öğretmenlerdir.

Kavram yanlışını gidermek için metotlar geliştirilmiştir. Bu metotlardan bazıları şöyledir:

**Teşhis, Entegrasyon, Ayırma ve Değiştirme:** Amaç uygun olmayan bilginin yerine doğru kavramı yerleştirmektir ( Newton, 2000).

**Çürütme Metni:** Öğrencilerin kavram yanlışlarını açıklamaları ve ispatının okunması sağlanarak alternatif bakış açısının kazandırılması amaçlanmalı (Newton, 2000).

**Grup Tartışması:** Bireyin öğrendikleri bilimsel kavramları aralarında tartışarak kavramların doğru bir şekilde öğrenilmesi sağlanır( Nussbaum ve Sinatra, 2003,s.348).

**Gösterme:** Tam öğrenilmemiş bir yapının fiziksel gösterimi o yapının doğru bir şekilde öğrenilmesinde etkili olabilir(Newton, 2000).

**Benzerlik ve Örnek :** Kavramsal değişimin sağlanabilmesi için benzeşim ve örneklerin doğru bir biçimde verilmesi gerekir(Newton, 2000).

**Karşılıklılık:** Öğrenende var olan kavram yanlışını gidermede öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşimi etkili bir yöntemdir.

**Alternatif Zihinsel Temsil:** Kavram yanlışlarını modelleme, sembol, grafik, resim,

sözel ve yazı gibi yöntemler kullanılarak yanılığın giderilmesi.

**Üst Bilişsel Farkındalık:** Birçok öğrenci kavram ile ilgili zihinsel uyumsuzluğa düşüklerinde, kavramı tek başlarına uygun bir şekilde öğrenemezler. Bu durumda, öğretmenin kavramı doğru bir şekilde öğretmesinin yanında öğrencilerin düzeltme sürecinden de öğrenmelerini sağlayacak ortamları hazırlaması gerekir.

**Uygun İletişim:** Sınıf içi iletişim, öğretmenin etkili bir öğrenme ortamı oluşturması açısından kritik öneme sahiptir.

**Yapılandırıcı Etkileşim:** Öğrencinin kavram kargaşası yaşadığının fark edilmesiyle birlikte öğretmenin yapılandırıcı etkileşim ortamları hazırlaması gerekir.

## **2.2. Sosyal Bilgiler Dersi Kavram Yanılgıları İçin Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar**

Sosyal bilgiler dersi öğretiminde kavram yanılgıları konusunda yurt içi ve yurt dışında önemli araştırmalar yapılmıştır. Araştırmaların konusu kavram yanılgılarının tespiti, kavram yanılgılarının giderilmesi ve belirlenmesi gibi konularda ele alınmıştır. Bu kavram yanılgısı çalışmaları öğrencilerin, öğretmenlerin ve Sosyal Bilgiler dersi, üniteleri, konuları gibi içeriklerde araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların çoğunluğu ilköğretim 2. kademe öğrencilerine ve öğretmenlerine yönelik yapılmıştır. Bu araştırmaların bazıları aşağıda verilmiştir.

Baloğlu (2003) tarafından yapılan araştırma, 2002-2003 eğitim öğretim bahar döneminde yapılmıştır. Araştırma; 6.sınıfta bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi içerisinde bulunan müfredatın içerisinde yer alan “Coğrafya ve Dünyamız” ünitesinde geçen Dünya ve Evren kavramlarını nasıl algıladıkları ve aldıkları kavramlarla ilgili öğretmenlerin tutum ve davranışlarının ne derece etkili olduğunu açığa çıkarmayı amaçlamıştır.

Araştırmada; betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada; 21 ortaöğretim okulunda 6. sınıf 831 öğrenci ile bu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine giren 26 öğretmene uygulanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda; öğrencilerin Dünya ve Evren konusunda

%40'ndan fazlasının yanlış kavradığını, bu yanlış kavranan kavramların sebepleri öğretmenlere sorulduğunda onların cevapları öğrencilerin kavrama düzeyleri ile ilgili olduğu, fiziksel çevrenin kavrama konusunda daha etkili olduğu, sınıf ortamının önemini de vurgulanması, soyut kavramlar olduğu için öğrencinin zihninde tam canlanamaması gibi sonuçlar çıkmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarının nasıl düzeltilmesi gerektiği konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerine önerilerde bulunulmuştur.

Özkan (2001) sosyal bilgiler dersi 7.sınıf öğrencilerine ekoloji konusundaki kavram yanlışlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın nitel kısmında ekoloji konusundaki kavram yanlışlarını belirlemek için 8.sınıf öğrencileriyle görüşme düzenlenmiştir. Araştırmanın nicel kısmında ise iki ayrı sınıfta öğrenim gören 7.sınıf öğrencileriyle görüşme yapılmıştır. Deney grubu olan bir sınıf konuları kavramsal değişim ile işlerken, kontrol grubu ders işlenirken geleneksel öğretim yöntemi ile ders işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda deney grubunda kullanılan yöntemin daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

Kılıçoğlu (2011) tarafından yapılan araştırmada; 6.sınıf öğrencilerinden oluşan iki ayrı şubede öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Hava durumu, harita, ölçek, konum, iklim kavramlarıyla ilgili kavram yanlışlarını bulmuş ve bu kavram yanlışlarının giderilmesinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarındaki etkisini araştırmıştır. Yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Kontrol grubuna ve deney grubuna programa dayalı öğretim yöntemi uygulamıştır. Ön testte iki grup arasında bir farklılık gözlemlenmemiştir ve son testte deney grubunun başarılı olduğu gözlemlenmiştir.

Yıldırım (2016) tarafından yapılan araştırmada; 4. sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ünitesindeki kavramları (milli egemenlik, milli bağımsızlık, demokrasi, kamuoyu, yönetim) buradaki kavram yanlışlarını belirlemiş ve bu kavram yanlışlarının giderilmesi ve akademik başarıda kavramsal değişim metinlerinin etkisini belirtmeye çalışmıştır. Araştırmada karma yöntem olan yarı deneysel ve mülakat yardımıyla veriler toplanmıştır. Araştırma grubu toplam 95 öğrenci; 30 deney grubu,30 kontrol grubu,35 nitel çalışma grubu olarak tanımlanmıştır. Araştırma sonucunda hem akademik başarı olarak hem de kavram yanlışlarının giderilmesi konusunda kavramsal değişim metinlerinin kullanıldığı deney grubu daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Aladağ ve Yılmaz (2014) tarafından yapılan araştırmada; 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde ‘‘Geçmişimi Öğreniyorum’’ ünitesindeki kavramların öğretimini kavramsal değişim metinleri kullanılarak çalışma yapılmıştır. Araştırmada; zayıf deneysel desenlerden olan ön test-son test uygulanmıştır. Çalışma grubunu 15 öğrenci olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucu olarak kavramsal değişim metinlerinin kavramsal yanılığları gidermek için etkili olduğu saptanmıştır.

Kılıç (2014) tarafından yapılan araştırmada; 2011-2012 öğretim yılında Malatya ilinde gerçekleştirilmiştir. 8.sınıf sosyal bilgiler dersi ‘‘Vatandaşlık ve Demokrasi’’ndeki kavram yanılığları belirtilmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel bir araştırmadır betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada 70 öğrenciye anket uygulanmıştır. Öğrencilerin eşitlik, özgürlük, hak, cumhuriyet kavramlarına doğru tanımların sayısı çok olmasına rağmen vatandaşlık, adalet ve demokrasi kavramlarında tanımlar yapılırken en çok yanlış tanım bu kavramlarda saptanmıştır. Araştırmada öneriler bölümünde öğretmenlere kavram yanılığı yaşanılan kavramların üzerinde durulması ve bu kavramlar arasındaki özelliklerinin ayırt edici özellikleri iyi anlatılması ve öğretmenler bilimsel dil ile konuşma dili arasındaki farkı anlatmaları gibi önerilerde bulunulmuştur.

Tural (2011) tarafından yapılan araştırmada; 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi ‘‘Demokrasinin serüveni’’ ünitesinde yer alan (demokrasi, bilim, eşitlik, cumhuriyet, ağ, kültür, hukuk, hak, millet, kronoloji)kavramlarının kazanım düzeyi ve başarıları üzerine Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı etkinliklerin etkilerini belirlemek amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırma 48 öğrenciyle yürütölmüştür. 24 kişi kontrol grubu, 24 kişi deney grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubu öğrencilerine kavram öğretiminde yapılandırmacı yaklaşımına uygun öğretim modelleri uygulanırken, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemlere dayalı ders işlenilmiştir. 48 kişilik öğrenci grubuna ön test-son test uygulaması yapılmış ve çıkan sonuçlar şöyledir; öğrenciler; özgürlük, millet, cumhuriyet, demokrasi kavramlarını doğru şekilde tanımlar iken kronoloji, ağ, kültür, bilim, hukuk, hak, eşitlik, devlet bu kavramları tanımlamada kavram yanılığları yaşadıkları gözlemlenmiştir. Deney grubunda yapılandırmacı yaklaşım modeline uygun öğrencinin aktif olduğu ders işleyiş biçimi uygulandığı, kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle ders işlenilmiş ve deney grubunun başarıları kontrol grubunun başarı ortalamasından yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu araştırma sonucunda kavram öğretimine yönelik hazırlanmış olan yapılandırmacı öğretim tasarımı

modeli sosyal bilgiler dersini desteklediği ortaya çıkmıştır.

Çakmak (2006) tarafından yapılan çalışmada ortaöğretim 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Nüfus ve Yerleşme” ünitesindeki coğrafi kavramları belirlemiş ve bu kavramlardaki kavram yanlışlarını tespit etmiştir. Araştırmada bu kavram yanlışlarının sebeplerini belirlemeyi amaçlamıştır. Kavram yanlışlarını belirledikten sonra bu yanlışların veli eğitim durumu, farklı bölgelerde eğitim görme değişkenlerine göre incelenmiştir. Öğrencilere yapılan test sonucunda velilerinin eğitim durumuna göre şu sonuçları ortaya koymuştur; velilerin eğitim düzeyleri ne kadar artarsa kavram yanlış düzeyleri azalmaktadır. Farklı bölgelerde eğitim görme de ise şu sonuç çıkmıştır; öğrenim görülen yerler arasında şehir merkezinde yada şehrin çok yakınında olan 1.bölgelerde eğitim görenler ile şehrin köy ve kenar mahallelerinde eğitim gören öğrencilerin kavram yanlışları daha az bir oranda olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmen yetersizliği maddi yetersizlikler ve ulaşım gibi nedenlerde eğitim gören öğrencileri olumsuz etkilediği sonuçlarına da ulaşılmıştır.

Elvan (2011) tarafından yapılan çalışmada; 6.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde bulunan kavramların öğrenciler üzerinde kavram yanlışlarını belirlemek ve bu kavram yanlışlarının giderilmesinde çalışma yapraklarının etkinliğini belirlemek için yapılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol grubu oluşturulmuş yarı deneysel desen modeli kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilere 28 soruluk kavram başarı testi uygulanmıştır. Toplam 57 öğrenci olmak üzere 29 deney 28 kontrol grubu ile toplam 5 hafta araştırma sürmüştür. Deney grubuyla kavram yanlışlarının giderilmesine yönelik çalışma yaprakları kullanılarak ders işlenmiştir ve kontrol grubuyla ders müfredata göre geleneksel biçimde ders işlenmiştir. Araştırmanın sonucunda çalışma yapraklarının kullanıldığı deney grubunun, çalışma yaprakları kullanılmayan kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara ek olarak ithalat ve ihracat kavramlarının da öğrencilerde kavram yanlışları yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Üztemur (2013) tarafından yapılan araştırmada; sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme alanındaki kavram yanlışları ve öz-yeterlilik inançlarının incelenmesi

amaçlanmıştır. Çalışma Manisa ili merkezinde 122 sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır. Veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme ve değerlendirme öz-yeterlik ölçeği uygulanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgısı cinsiyet, hizmet içi eğitim durumuna ve ölçme ve değerlendirme dersi alıp almama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Öz-yeterlik algıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiş ve erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha az kavram yanılgısı yaptıklarını belirtmiştir. Eğitim fakültesi mezunları diğer fakülte mezunlarına göre daha fazla kavram yanılgısı yaşadıkları belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri ölçme ve değerlendirme alanında kavram yanılgıları yaşadıklarını belirtmiştir.

Kayacan (2010) tarafından yapılan araştırmada; 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi koordinatlar konusunda (kutup dairesi, kutup noktası, başlangıç meridyeni, ekvator, dönence, paralel, meridyen, enlem, boylam) kavramlarını algılama düzeyini ve bu kavramlardaki kavram yanılgılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma 5 ortaokulunda 87 kız 93 erkek öğrenci toplam 180 6.sınıf öğrencileri tarafından olmaktadır. Araştırma için 13 soruluk test geliştirilmiştir. Veri analizleri SPSS program ile yapılmıştır. Bu testte öğrencilerin doğru algılama, sınırlı algılama, yanlış algılama ve cevapsız kategorileri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucu olarak; araştırılan kavramların yeterli düzeyde algılayamadıkları ve bu kavramlarla ilgili kavram yanılgıları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Cinsiyete bağlı karşılaştırmada fark gözlenmemiştir. Derste görsel öğeler kullanılması aritmetik ortalamaları ile derslerde görsel öğeler kullanılmayan öğrencilerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Aycan (2010) tarafından yapılan araştırmada; 8. Sınıf öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanılgılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma altı ilköğretim okulunda 214 öğrenciye uygulanmıştır. 40 adet çoktan seçmeli sorulardan oluşan kavram başarı testi uygulanmıştır. Araştırma Manisa İlinin Gördes İlçesinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; 8.sınıf öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde geçen kavramların çoğunun anlayamadıkları ve bu kavrayamadıkları kavramlarla kavram yanılgısı yaşadıkları tespit edilmiştir. Analizler sonucunda cinsiyet, baba eğitim durumu, anne-baba mesleği, ailenin aylık geliri ve öğrenim gördükleri okullar açısından kavram yanılgısı yaşadıklarının anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

### 2.3.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kavram yanlışları konusu sadece Türkiye’de değil yurt dışında da eğitim ve öğretim hayatını etkileyen bir faktör olmuştur. Bunun için bura da yurt dışında kavram yanlışları üzerine yapılan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

King(2010)tarafından yapılan araştırmada; Galler ve İngiltere’de lise coğrafya kitaplarında yer alan kavramların kavram yanlışlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmada 29 adet lise coğrafya ders kitabı incelenmiştir. Araştırma sonucunda kitaplarda yer alan; kayaçlar, levha tektoniği, depremler kavramlarında bir çok kavram yanlışlarına sebep olacak bilgiler verildiğini gözlemlemiştir. Bunun yanı sıra coğrafya kitaplarında her sayfada hata tespit edilmiştir.

Mc Guire tarafından yapılan araştırmada; dünya genelinde coğrafya konularında yapılan kavram yanlışları için yazılan makale ve kitaplarda öğretmenlerin hangi kavram yanlışlarına sahip olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin ‘‘deprem sırasında yerin içinden gelen enerji eğer kayaların yoğunluğu fazla ise daha zayıf bir deprem meydana gelir’’, ‘‘depremler sadece Richter ölçeği ile ölçülür’’, ‘‘basınç tortul kayalar için vazgeçilmez bir sebeptir’’, ‘‘büyük depremler sadece levha sınırlarında meydana gelir’’ gibi kavram yanlışlarına düştükleri sonucu belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu kavram yanlışlarına sahip oldukları için bu yanlışlarını öğrenciye de aktarabileceklerini savunulmuştur.



## BÖLÜM III

### 3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan yöntem, araştırma deseni, görüşme formunun hazırlanma süreci, verilerin analizinin yapılmasına ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

#### 3.1. Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgılarını belirleme ve giderme yollarının araştırıldığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni de tasarlanmıştır. Fenomenoloji deseniindeki araştırmalar, tamamıyla yabancı olmadığımız fakat tam anlamıyla da kavrayamadığımız olgu v kavramları incelemeyi amaçlayan çalışmalar için uygun bulunmaktadır. Olgu, kendini ve çevresini kendine özel bir tarzda algılayan bireyin öznel yaşantısını. Olgular hayatımız da olay, deneyim, algı, yönelim, kavram ve durumlar gibi farklı biçimler de karşımıza çıkabilirler(Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.72).

#### 3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışma Antalya İlinde Muratpaşa İlçesindeki ortaokullarında yapılmıştır. Çalışma için Muratpaşa İlçesinin seçilmesinin sebepleri; merkez ilçesi olması, ortaokulların bu ilçede daha yoğun olması, merkez ilçelerdeki ortaokulların arasında başarı oranı yüksek olması, ilçedeki ortaokulların kalabalık olmasından dolayı sosyal bilgiler öğretmenlerinin sayısının çokluğu gibi sebeplerden dolayı çalışmanın bu ilçede seçilmesine etken olmuştur.

Araştırmanın çalışma evreni; 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Antalya Muratpaşa İlçesindeki devlet ortaokullarında sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır.

Araştırmanın uygulamasının diğer bir basamağı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine 11 adet açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanıp sorulmuştur. Araştırmanın güvenilirliği açısından öğretmenlere isim yazmamaları ve soruları tüm içtenlikleriyle cevaplamaları istenmiştir.11 adet açık uçlu sorular cevaplanırken takıldıkları yerlerde

açıklama yapılmıştır. Çalışmaya toplam 26 sosyal bilgiler öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların kıdemleri incelendiğinde; öğretmenlerden 2'sinin 0-5 yıl, 2'si 6-10 yıl, 5'i 11-15 yıl, 8'i 16-20 yıl, 8'i 21-25 yıl, 1'inin ise 26 yıl ve üzeri görev yaptıkları tespit edilmiştir. Katılımcılardan 25'i lisans mezunu iken 1'i doktora yapmıştır. Katılımcılardan 16'sı kadın, 10'u erkektir.

### **3.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması**

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama aracı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kavram yanılgılarını belirlemek ve belirlenen kavram yanılgılarını nasıl gidermeye çalıştığını öğrenmeye ve belirlemeye yönelik araştırmacı tarafından geliştirilen 11 adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öğretmenlere sorulan bu sorular hazırlanmadan önce literatür taraması yapılmış ve daha önce bu konuda yapılan araştırmalar incelenmiştir. Bu işlemler bittikten sonra araştırmamız için en uygun sorular hazırlanmıştır.

#### **3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması**

Görüşme formu hazırlanırken ilk aşama olarak literatür taraması yapılmış ve bu konuyla ilgili araştırmalardaki görüşme formu soruları incelenmiştir. İkinci aşama olarak da bu yapılan araştırmalardan sonra araştırmacı tarafından geliştirilen 11 adet açık uçlu sorular geliştirilmiştir ve görüşme formu hazırlanmıştır. Uzman görüşüne yer verilmiştir.

### **3.4. Verilerin Analiz Edilmesi**

Öğretmenlere uygulanan görüşme formu değerlendirmeye alınmadan önce; öğretmenlerin görüşme formunu kurallara uygun bir şekilde doldurup doldurulmadığı incelenmiştir. İncelemeden sonra görüşme formunun uygun bir biçimde doldurulduğu gözlemlenmiş ve incelemeye alınmıştır. Değerlendirme toplamda 26 görüşme formu üzerinden yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel içerik analizi kullanılmıştır.

## BÖLÜM IV

### 4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda nitel bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Bulgularda birbirini destekleyen veya farklılık gösteren yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

#### 4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan 1. soruda; ‘‘Kavram yanılığısı nedir? Kavram yanılığısının öğretiminde önemli bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz? Lütfen açıklayınız.’’ verdikleri cevapların analizi sonucunda 6 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

##### 4.1.a. Kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak

(K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K15, K16, K18, K20, K23, K26)

K2: Konuyla ilgili kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak. Konunun doğru anlaşılmasını engellemektir.

K3: Bir konu ya da kavramı doğru zannetme ya da yanlış kavramaktır. Evet öğretimde sorun olduğunu düşünüyorum

K4: Kavramların asıl ifade ettikleri gerçek anlamlarında kullanılmaması durumudur. Doğru şekilde kullanılmadığı takdirde sorun olur. Tabi ki farkına varıldığı anda düzeltilmesi gerekir.

K5: Kavramların genellikle toplumda yanlış kabul gördüğü haliyle zihinde aslından farklı düşünceler oluşturmalarıdır. Öğretimde ciddi bir yer tutar. Özellikle soyut kavramların yanlış öğrenilmesi öğrenimi olumsuz etkilemektedir.

K6: Kavram yanılığısı, kavramların yanlış tanımlanması, kavramın gerçek anlamının dışında kullanılması olarak tanımlanabilir.

K7: Aslında yanlış olan bir kavram bilgisinin doğru kabul edilmesi. Evet önemli bir sorundur ve kavram çalışmalarına ağırlık veren yöntemlerle giderilebilir.

K8: Bir kavram ya da olay hakkında doğru olarak bildiğimiz yanlışlara verilen isim.

K10: Kavramları olduğundan farklı kullanmaktır diye düşünüyorum. Öğretimde sorun teşkil ediyor evet, fakat çok önemli midir? bilemiyorum.

K15: Bir konu üzerinde yanlış bilgiye sahip olmaktır, bana göre.

K16: Kişilerin doğru kabul ettikleri kavramlar konusunda yanlış bilgi ve tutumda olması durumudur. Kavram yanılgısı bir sorundur. Konunun anlaşılmasını zorlaştırır.

K18: Bir olay hakkında yanlış kavramlama. Özellikle tarih konularında deney-gözlem-gezi imkanlarımız olmadığından ya da kısıtlı olduğundan sorun yaşanabiliyor.

K20: Bireyin doğru olarak kabul ettiği kavramlar ile ilgili yanlış bilgi ve tutum içerisinde olması. Evet düşünüyorum.

K23: Kavramların anlamlarının doğru bilinmemesi. Öğrenmeyi zorlaştırıyor.

K26: Kavramın yanlış algılanması. Evet düşünüyorum, eğitimde başarısız olunmasına sebep oluyor.

#### **4.1.b. Benzer kavramların birbirine karıştırılması (K1, K9, K11, K13, K14)**

K1: Birbirine benzer kavramların karıştırılması, tam anlamlarının tanımlanamaması. Evet sık sık karşılaştığımız sorunlar arasında.

K9: Kavramların öğrenilememesi ve birbirine karıştırılması durumudur. Kesinlikle düşünüyorum. Özellikle soyut kavramlar üzerinde bir kargaşa söz konusu olmaktadır.

K11: Kavramların anlaşılmakta güçlük çekilmesi, karıştırılması doğru öğrenilememesi. Bilimsel olarak kabul edilen kavram tanımından farklı algılanması. Sorundur, anlamlı bir öğrenmenin oluşmasına engel olacağını düşünüyorum.

K13: Kavram yanlışlığı ile çok karşılaşıyorum. Çünkü bir kavram başka anlamlara geliyor. Hepsinin karşılığı verilmediği için bir soru çıktığında çocuk cevabı bulamıyor. Örneğin; Teşkilat=Örgüt=Kurum, Harita işareti=Harita anahtarı=Lejant.

K14: Kavram yanlışlığı ile çok karşılaşmaktayız. Çünkü, farklı anlamlara gelen kavramlar bulunmakta. Örneğin; Monarşi=Mutlakiyet.

#### **4.1.c. Önemli bir sorundur (K11)**

K12: Sosyal Bilgiler grubu derslerinde kavram bilgisi ve kullanımı çok önemli olduğundan önemli bir sorun teşkil etmekte.

#### **4.1.d. Kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması (K17, K19, K21, K24)**

K17: Tarih, coğrafya gibi derslerde öne çıkan kavramlardaki ön bilgileri. Sorun olduğunu düşünüyorum.

K19: Kavram yanlışlığı, kavramlarla ilgili ilk algılardır. Kavram yanlışlığının sorun olduğunu düşünüyorum. Öğrenmede birebir etkilidir.

K21: Öğrencilerin doğru bildiklerinin düşündüğü bilgiler. Bu kavramları anlayamadıklarından derslerde başarılı olamıyorlar.

K24: Öğrencilerin doğru olarak Kabul ettiği bilginin doğru bilgiyle uyuşmamasıdır. Öğrencilerin öğrenme durumunda büyük bir sorun oluşturuyor.

K25: Kavram öğrencilerin bildikleriyle öğretilenlerin uyuşmamasıdır. Evet öğrenmeyi zorlaştırır.

#### **4.1.e. Kavramların anlamlandırılmaması (K22)**

K22: Bilginin anlamlandırılmamasıdır. Evet düşünüyorum. Bilginin doğru kullanılmadığında öğrencilerin yanlış yapması ve anlamasıdır.

## 4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 2. soruda: ‘‘Sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştığınız ‘‘kavram yanılgıları’’ nelerdir?’’ verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 5 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategorilere ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

### 4.2.a. Soyut kavramlar

**(K1, K2, K5, K6, K7, K8, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K18, K24, K26)**

K1: Soyut denilebilecek kavramların pek çoğunda karşılaşıyoruz.

K2: Egemenlik, bağımsızlık, devletçilik, hoşgörü v.b.

K5: Egemenlik, demokrasi, milli bağımsızlık, oligarşi, tam bağımsızlık, meşrutiyet, milli egemenlik, anayasa, hanedanlık, milat, siyasi faaliyet, erozyon, siyasal birlik, medeni kanun, sosyal-toplumsal faaliyet.

K6: Varsayım, hipotez, eleştiri, hoşgörü, muhalefet, laiklik, eğitim, öğretim, cumhuriyet, demokrasi, egemenlik, milli egemenlik.

K7: Dünya, evren, islahat, devrim, inkılap, olgu, kavram, genelleme, kurum, grup.

K8: Tam bağımsızlık ile milli egemenlik kavramlarının içeriği ile ilgili yanılgılar gibi.

K9: Değişim, demokrasi, çevre, güç.

K11: Özellikle 5. ve 6. sınıflarda soyut kavramların algılanmasında sorunlar yaşandığını gözlemledim. Örneğin; boğaz, kıyı, patent, demokrasi ile ilgili kavramlar. 8. sınıflarda içinde Osmanlıca olan kavramlar.

K12: Özellikle soyut kavramları soyuta dönüştürerek anlatmak sık karşılaşılan bir sorun.

K13: Anti sosyal-asosyal, dejenere-yozlaşma soyut kavramları anlamada sıkıntı çekiliyor. Kamu, kamuoyu, kamu spotu, kamusal alan v.b.

K15: İthalat ve ihracat kavramları, milli egemenlik-milli bağımsızlık kavramları.

K18: Yer, zaman, geçmiş (Harita okuma), soyut olan her şey.

K24: Yönetim şekilleri, teokrasi, demokrasi gibi kavramlar.

K26: Milli egemenlik-milli bağımsızlık.

#### **4.2.b. Coğrafya ve Tarih kavramlarında (K3,K10,K16,K20,K21,K22,K23,K25,K26)**

K3: Coğrafya ve tarih kavramlarında sık rastlanır.

K10: En çok şehir ve bölge nedir? İl ve ilçe nedir? Kavramları karıştırıyor.

K16: Coğrafya konularında kavram karışıklığı daha çok oluyor. İklim-hava durumu, ova-plato, heyelan-deprem.

K20: İklim-hava durumu, erozyon-heyelan.

K21: Coğrafya dersindeki konular

K22: Eksen eğikliği, dünyanın şekli, haritalar.

K23: Tarih konuları.

K25: Coğrafya ve tarih konuları.

K26: Tarih derslerinde Türk direniş örgütlerine verilen isimler.

#### **4.2.c. Eski medeniyet isimlerinde (K4)**

K4: Eski medeniyet isimlerinin yenileri ile karıştırılması ya da zamanla değişiminden ziyade halk arasında kullanılanlarla değiştirilmiş olması v.b.

#### **4.2.d. Fizikî haritalarda renklerle yükseltelerin karıştırılması (K8)**

K8: Fizikî haritalarda yer alan yeşil rengin ormanlık alan olarak nitelendirilmesi.

#### **4.2.e. Bilişim kavramları (K10)**

K10: Bilişim ile ilgili kavramlar karıştırıyor.

#### **4.2.f. Aileden gelen yanlış kavramlar (K17)**

K17: Aileden gelen bir takım yanlış kavramlar.

#### **4.2.g. Yabancı kavramlar (K19)**

K19: Türkçe'de bilinmeyen kavramlar.

### 4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 3. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanlışlığı tespitini nasıl yapıyorsunuz?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 5 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

#### 4.3.a. Sözlü ifadeleri yoluyla (K1, K6, K8, K9, K11, K18,)

K1: Sözlü ifadelerinde kavramı tam olarak anlamadıklarını tespit ediyoruz.

K6: Öğrenciler kavramlarla ilgili düşüncelerini ifade ederken kavram yanlışlıklarını ifade ediyorlar.

K8: Bu dersin öğretim yönteminde öğrencinin derste aktif katılım göstermesi gerekir. Sözel olarak konuları anlatan öğrenciler yanlışlığı yaşadığı noktaları istemsiz ifade ediyorlar.

K9: Verdiğim kavramı cümle içinde kullanarak, yani cümle oluşturarak.

K11: Çeşitli yöntemleri kullanarak kavram verildikten sonra, bu kavramların anlaşılıp anlaşılmadığının sorulması ya da başka bir konu içerisinde geçtiğinde kavramı doğru öğrendiyse doğru yerde kullanabilmesi.

K18: Sınavlarda tespit edilebildiği gibi, yoruma dayalı bir ders olduğu için tartışma ve sohbet-sunum esnasında.

#### 4.3.b. Öğrencilerin kendi beyanları yoluyla (K1, K12, K13, K14,)

K1: Öğrenciler kendileri anlayamadıklarını ifade ediyorlar.

K12: Sık sık sormalarından ve çıkarım yapamamalarından.

K13: Kullandıkları cümlenin içinde veya gelip soruyor. O zaman anlıyorum. Ya da cümleyi anlayamıyorlar.

K14: Çocuklar sorunca anlıyorum.



#### **4.3.c. Örnek-kavram eşleştirmesi yoluyla (K2, K4)**

K2: Konuyla ilgili örnekler verilip, kavramlarla eşleştirmesini yaparak.

K4: Daha önceki derslerde ağırlıklı olarak kullanılan kavramlarla karşılaştırarak.

#### **4.3.d. Soru-cevap yöntemi yoluyla (K3, K5, K8, K10, K15, K16, K17, K19, K21, K22, K24, K26)**

K3: Test uygulayarak veya soru-cevap şeklinde tespit edilebilir.

K5: Öğrencilere yöneltilen sorulardan aldığı cevaplar üzerine tespitte bulunuyorum.

K8: Bizim uyguladığımız sınavlarda bilgi sahibi oluyoruz.

K10: Soru-cevap yöntemi ile zaman zaman sınavlarda ortaya çıkıyor.

K15: Çok sağlıklı yapabildiğimizi sanmıyorum. Test ve soru çözerken, bazen sınav kağıtlarında fark ediliyor.

K16: Ders işlenirken çocukların sorulara verdiği cevaplarda, yazılı kağıtlarını okurken tespit ediyorum.

K17: Sorular soruyorum.

K19: Sınıfta dönüt olarak.

K21: Konuyu anlatmadan önce sorular soruyorum ve bu kavramlar hakkında ne bildiklerini ya da ne anladıklarını soruyorum.

K22: Soru-cevap.

K24: Soru-cevap.

K26: Kavramı sorup ne bildiklerini öğreniyorum.

#### **4.3.e. Tanımlamalar yoluyla (K7, K20, K23, K25)**

K7: Tanımlamalarla.

K20: Öğrencilerin kavramlar hakkındaki düşüncelerini dinleyerek.

K23: Konunun kavramlarını tahtaya yazıp soruyorum ve doğru olanlarını karşısına yazıyorum.

K25: Ders anlatırken soruyorum ve kavramları not alıyorum.

#### **4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 4. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlenen kavram yanlışlarının sosyal bilgiler alanında (Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi) dağılımı ne şekildedir?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 4 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

##### **4.4.a. Coğrafya (K1, K7, K8, K10, K11, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26)**

K1: Coğrafya – vatandaşlık konularında daha çok.

K7: Kavram yanlışları her bölümde yaşanıyor olup daha çok coğrafi terimlerde karşılaşıyor.

K8: Kendi tecrübelerime istinaden coğrafya dersinde yanlış payı daha yüksek.

K10: Yoğunluk coğrafyadadır.

K11: Coğrafya daha somut olduğu için daha az yanlış olduğunu düşünüyorum. K20: Daha çok coğrafya alanında yoğunlukta.

##### **4.4.b. Tarih (K2, K5, K6, K9, K11, K12, K19, K21, K22, K23, K24, K25, K26)**

K2: Büyük oranda tarih konularında. Ardından vatandaşlık konuları kavramları.

K5: Vatandaşlık bilgisi de tarih konuları içerisinde yer aldığından bu alanda daha fazla görülüyor.

K6: Kavram yanlışları genellikle tarih ve vatandaşlık bilgisi alanlarında gözlemlenmektedir.

K9: Tarih ve vatandaşlık bilgisi daha fazladır.

K11: Tarih konuları öğrenciye daha soyut geliyor ve geçmişte yaşandığı için algılamakta güçlük çekiyor ya da yanılıyor.

K12: Özellikle tarih derslerinde ve toplumsal bilgilerin verildiği konularda daha fazla.

#### **4.4.c. Vatandaşlık (K1, K2, K5, K6, K9, K11, K19, K21, K22, K23, K24, K25, K26)**

K1: Coğrafya – vatandaşlık konularında daha çok.

K2: Büyük oranda tarih konularında. Ardından vatandaşlık konuları kavramları.

K5: Vatandaşlık bilgisi de tarih konuları içerisinde yer aldığından bu alanda daha fazla görülüyor.

K6: Kavram yanlışları genellikle tarih ve vatandaşlık bilgisi alanlarında gözlemlenmektedir.

K9: Tarih ve vatandaşlık bilgisi daha fazladır.

K11: Vatandaşlık konuları çocuğun ilgi alanına girerse daha kolay anlıyor.

#### **4.4.d. Tüm sosyal bilimler (K3, K4, K13, K14, K15, K16, K17, K18)**

K3: Yanlışların dağılımı oldukça geniş alanı kapsar. Sözel konular olduğu için kavramlar birbiri ile karıştırabilmektedir.

K4: Genellikle her derste bu karışımlarla karşılaşmakta olup sıralama için bir tercihte bulunamayacağım.

K13: Hepsinde var. bazen çözerken karşımıza çıkıyor. Özellikle 7. Sınıf sosyalin tarih konuları çok eski kelimeler var. Semehatlı gibi hoşgörü ile aynı anlama geliyor.

K14: Hepsinde mevcut. Kavramlar karışık 6, 7, 8 konular eski kelimeler var.

K15: Her dersten oluyor, dağılım olarak eşit sayılabilir.

K17: Eşit şekilde dağıtılmıştır. Ancak vatandaşlık bilgisi dersini okutmuyoruz.

K18: Sosyal bilgiler adı altında bilim dallarının birleştirilmesi başlıca bir problem, alanların ayrı ders olarak okutulmasını savunuyorum.

#### **4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 5. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlediğiniz kavram yanlışları hangi konularda yer almaktadır?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 6 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

##### **4.5.a. Her ünite ve konuda (K1, K5, K6, K10, K15, K20, K23, K25)**

K1: Hemen hemen her konuda (ünitede).

K2: Devlet yönetimi, toplum yapısı, ekonomik faaliyetler.

K5: Aslında bu kavramlara neredeyse bütün konular içerisinde rastlıyoruz. Bu nedenle konuyla ilgili bir sınırlandırma yapmak doğru gelmiyor.

K6: Kavram yanlışları genellikle toplumsal yaşamı ilgilendiren konu başlıklarında yer almaktadır.

K10: Bölgelerimiz, teknoloji.

##### **4.5.b. Coğrafi kavram ve haritalar (K3, K4, K7, K8, K10, K16, K21, K22,)**

K3: Örneğin 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafi kavram ve harita bilgisinde kavram yanlışları olabilmekte.

K4: Coğrafya konularından enlem, boylam, paralel, meridyen.

K7: Yeryüzü şekillerinde.

K8: Dersimizde ünite sayısı ve konu sayısı fazla olduğu için en belirgin olan konular özellikle ölçek ve haritaların ağırlıkta olduğu konular.

K10: Tarih konuları ve coğrafya konuları.

K16: Genellikle coğrafya konularında yer almaktadır.

K21: Coğrafi kavramları algılamakta zorluk çekiyorlar ve hemen unutuyorlar.

K22: Üretim, dağıtım ve tüketim.

#### **4.5.c. Tarih konularında (K4, K9, K10, K17, K18, K19, K26)**

K4: Eski medeniyetler.

K9: Savaşlar, mitolojik dönem.

K10: Tarih konuları ve coğrafya konuları.

K17: Çağlarda, itilaf ve ittifak devletlerinde.

K18: Özellikle tarihte kronoloji takip edilmediği kazanımlarda.

K19: Çağlarda, ilk uygarlıklarda ve inkılap tarihinde.

#### **4.5.d. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularında(K5, K19)**

K5: 8. Sınıf T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi

#### **4.5.e. Vatandaşlık konularında (K5, K7, K17, K22, K24, K26)**

K5: Yönetim biçimleri – demokrasi.

K7: Etkin vatandaşlık konularında.

K17: Yönetim biçimlerinde.

K22: İnsanlar ve yönetim.

K24: Etkin vatandaşlık, demokrasinin serüveni, yaşayan demokrasi.

#### **4.5.f. Bir kavramın farklı kelimelerle ifade edildiği durumlarda (K12, K13, K14)**

K12: Özellikle bir kavramın farklı kelimelerle söylenilmesi ve bir kavramı birkaç kelimeyle anlatma.

K13: Her konuda var. biz tespit ediyoruz ya da farklı bir kavramla aynı cümleyi kuruyorum. Polis örgütü=polis teşkilatı=polis kurumu gibi.

#### **4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 6. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kavram yanlışlarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?”

verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 12 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

##### **4.6.a. Soyut kavramlar (K1, K9, K11, K18, K24)**

K1: Kavramın soyut gelmesi.

K9: Yorumla açık olan durumlar. Soyut kavramların anlatılması.

K11: Kavramların soyut olması.

K18: Hayal dünyalarının gelişmemiş olması.

K24: Öğrencilerin bilişsel olarak bu soyut kavramlara hazır olmayışı.

##### **4.6.b. Kitap okumama (K1, K7, K12, K13, K14, K18, K19)**

K1: Kitap okumamaları.

K7: Yeterli bilgi ve donanıma sahip olunmaması.

K12: Çocukların az kitap okuması, haber dinlememesi.

K13: Kitap okumama.

K14: Kitap okumadıkları için kelime hazineleri dar.

K18: Kitap okuma alışkanlıklarının olmaması.

K19: Kitap okuma alışkanlığının olmaması.

#### **4.6.c. Ezbercilik (K1, K2, K5, K15, K21)**

K1: Hazır bilgiye hemen ulaşmaları.

K2: Öğrencilerin olayların içeriği ve özelliğine dikkat etmemeleri, ezberci şekilde öğrenmeye çalışmaları.

K5: Terimsel karşılıklarının öğrenilmemiş olması.

K15: Konu üzerinde pekiştirici çalışma yapılmaması.

K21: Bu kavramları tam öğrenememeleri.

#### **4.6.d. Kütüphanenin kullanılmaması (K1)**

K1: Araştırmalarında kütüphaneyi yeterince kullanmamaları.

#### **4.6.e. Dikkat ve algı düzeyleri (K3, K6, K13, K20)**

K3: Öğrencilerin dikkat ve algı düzeyleri.

K6: Kavramlarla ilgili önyargılar, bilerek veya bilmeden yapılan yönlendirmeler.

K13: Meraklı olmama. Duyduğu kelimenin anlamını öğrenmek istememe olabilir. Örneğin; Küresel-küreselleşme.

K20: Araştırmaya merak duymuyorlar.

#### **4.6.f. Anne-baba eğitim düzeyi (K3, K16)**

K3: Anne-babanın eğitim durumu etken olabilir.

K16: Aileden kaynaklanan.

#### **4.6.g. Kullanılan öğretim yöntemi (K3, K11, K16)**

K3: Kavramların öğretim yöntemi de etkileyebilir.

K11: Kullanılan yöntem ve teknikler.

K16: Eğitimden kaynaklanan.

#### **4.6.h. Ders kitaplarının niteliği (K4, K6, K11)**

K4: Eserler (Ders kitabı) hazırlanırken yeterince özenilmediğini düşünüyorum.

K6: Ders kitaplarında kavramaların net biçimde tanımlanmaması.

K11: Ders kitapları

#### **4.6.i. Toplumda kavramlara yanlış anlam yüklenmesi (K5, K6, K8, K10, K11, K12, K16, K17, K23, K26)**

K5: Toplumda yanlış algılanan kelimeler olması.

K6: Önceki yanlış öğrenmeler.

K8: Geçmiş yıllarda öğretilen yanlış bilgiler ya da öğrencilerin mantık çerçevesi içinde düşünmeden konuşmaları süreçte bu yanlışın kalıcı hale gelmesine sebeptir.

K10: Kavramları sık kullanmadıkları veya kullandıklarında uyarılmadıkları için oluştuğunu düşünüyorum.

K11: Çocukların daha önce öğrendiği ön bilgileri.

K12: Bir kavramı ifade etmek için 4-5 kelimenin kullanılabilmesi ve kısa ders saatinde bunları anlatmak ve cümle içinde kullanıp ifade edebilmek

K16: Çevreden kaynaklanan. İnançlarından kaynaklanan.



K17: Daha önceden o kavramlarla karşılaşmamış olmaları ve aileden öğrendikleri yanlış bilgiler.

K23: Öğrencilerin kavramların anlamlarını birbirine karıştırması.

K26: Kendi bilgilerini unutmamaları.

#### **4.6.i. Sosyal medya etkisi (K7, K18)**

K7: Sosyal medya terimlerinin yaygın kullanılması.

K18: Teknoloji bağımlılığı.

#### **4.6.j. Öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması (K20, K22, K26)**

K20: Konu hakkında ön bilgileri olmadığından.

K22: Öğrencilerin bu kavramları günlük hayatta kullanmamaları ve daha önce çevresinden duymamaları.

K26: Daha önce hiç bilmemeleri.

#### **4.6.k. Kavramların yabancı kökenli olması (K19, K25)**

K19: Kelimelerin yabancı kökenli olması.

K25: Bu kavramların yabancı terim olması ve Türkçe kökenli olmaması.

#### **4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 7. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretiminin şekline ilişkin görüşleriniz nelerdir?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 6 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

#### **4.7.a. Kavramın görselleştirilmesi (K1, K9, K11)**

K1: Kavramın görsel olarak verilmesi öğrenmede çok etkili olmaktadır.

K9: Görsel materyallerin daha fazla kullanılması.

K11: Kavramları anlatırken görsel materyallerden, sunumlardan yararlanmak, duyu organlarına hitap edecek şekillerde anlatmak, anlatırken sade bir dil kullanmak.

#### **4.7.b. Örneklendirme ve karşılaştırma (K2, K6, K10, K13, K15, K20, K24)**

K2: Bol örneklendirme ve karşılaştırma yapılabilir.

K6: Derslerin içeriğinde çok sayıda kavram geçmekte, bu durum öncelikle soyut kavramların karıştırılmasına neden olabilmektedir.

K13: Yaşlarının üzerinde anlaması zor çok kavram verilmeye çalışılıyor ama açıklaması bile yapılmıyor. Biz yapmak zorunda kalıyoruz. Örnekler vererek çünkü sözlük anlamını bile anlamakta güçlük çekiyor.

K15: Akılda kalacak şekilde örneklendirme yapılarak anlatılırsa.

K20: Tanımlama yapıp, örneklendiriliyor.

K24: Bu kavramları somutlaştırarak anlatmak.

#### **4.7.c. Kavram haritası ve kavram karikatürü kullanımı (K3, K7)**

K3: Bence kavram harita ve kavram karikatürleri yapılarak kavramlar daha etkili öğretiler. Galiba bu konuda yeterli çalışmalar yapılmıyor.

K7: Kavram haritaları, kavram ile ilgili geliştirilen oyunlar.

#### **4.7.d. Kavramın en çok kullanılan karşılığının kullanılması (K4, K14, K19, K22, K25)**

K4: Her kavramda yanlış olmadığı için genellikle tereddüte düşülen konularda en yaygın ve bilinen kavramların kullanılması gerektiğine inanıyorum.

K19: Kavramların Türkçe karşılığının bulunması.

K22: Ezberlemekten ziyade, öğrencilere bunu günlük hayattaki kullanımlarını ve ders başlamadan tekrar ederek kavramları çalışmalıyız.

K25: Sadece anlatmak değil, bu kavramları kullanmalarını sağlamalıyız.

#### **4.7.e. Kavramların sık sık açıklanması (K5, K8, K12, K16, K17, K18, K23)**

K5: Kavramlar doğru karşılığını bulamadıkça bilgilerin doğru aktarılması ya da anlaşılması mümkün değildir. Kavram karşılıklarının sık sık tekrarı ve soru-cevap yöntemiyle gerçekleştirilmesi gerekli.

K8: İşlenecek olan konunun öncelikle konu başlığında geçen kelimeler öğretilmelidir. Daha sonra metin içinde geçen tüm kelime ve kelime gruplarından anlamı bilinmeyenleri tespit edip anlamlarının öğrenilmesini sağlamak. Bu yöntem kalıcı bilgiyi beraberinde getiriyor.

K12: Dersimizin özü zaten kavram öğretimi. Fakat zor ve yaşlarının üzerindeki kelimeleri anlatmak sıkıntılı bol tekrar ve soru-cevap kağıtlarıyla çözülmeye çalışılıyor.

K16: Her ünitenin başında kavramlar verilmiştir. Derse başlamadan önce kavramları açıklıyoruz. Sözlükten bulup, anlamalarını söylüyoruz.

K17: Açıklayarak, beyin fırtınası yaparak.

#### **4.7.f. Derse başlamadan önce kavramların öğretilmesi (K21, K26)**

K21: Ders anlatılmadan önce kavram öğrenimine daha fazla zaman ayrılması gerekir.

#### **4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 8. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminde karşılaştığımız zorluklar nelerdir?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

#### **4.8.a. Teknoloji kullanımının yetersizliği (K1)**

K1: Akıllı tahtanın olmaması. Teknolojiyi yeterince kullanmamak.

#### **4.8.b. Kitap okuma alışkanlığının olmaması (K2)**

K2: Öğrencileri kitap okuma ve okuduğunu anlama çalışmalarının yetersizliği.

#### **4.8.c. Kavramların birbirleriyle karıştırılması (K3, K4)**

K3: Kavramların doğru ve yeterince öğrenilememesi, karıştırılması zorluklar arasındadır.

K4: Birden çok kavram ortada varken konuyu öğretmekte zorlanır öğretmen. Geri dönüt dediğimiz çalışma ve değerlendirme esnasında yanılığya düşebiliriz.

#### **4.8.d. Önceden öğrenilmiş yanlış bilgilerin değiştirilememesi (K5, K14, K17, K23)**

K5: Edinilmiş yanlış bilgilerin öğrenilen yeni ve doğru bilginin yeniden yerini alması. Öğrenilen kavramların tekrar unutulması.

K14: Sözlük anlamını anlamıyorlar.

K23: Kendi bildiklerini doğru sanmaları ve yeni bilgiyi kabul etmemeleri.

#### **4.8.e. Kavramların soyut olması (K6, K7, K9, K11, K15, K16, K19, K21, K24)**

K6: Kavramların soyut olması.

K7: Soyut kelimelerin aktarımı.

K9: Anlatılacak konunun anlaşılabilmesi. Konu üzerinde derinleşememe.

K11: Çocukların yaşına göre soyut kalması.

K15: Soyut kavramlarda zorluk çekiliyor.

K21: Coğrafya konuları ve tarih konuları.

K24: Öğrencilerin anlamaması ve çok çabuk unutması.

K25: Öğrenci bu kavramları anlamıyor ve telaffuz edemiyor.

#### **4.8.f. Ders saatinin yetersiz olması (K6, K26)**

K6: Ayrılan sürenin yetersiz olması, kavramların derinlemesine tartışılmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

#### **4.8.g. Günlük dilde kullanılmayan kelimeler (K8, K12, K13, K18, K22)**

K8: Günlük dilde kullanılmayan kelimelerde kalıcılık sağlamak zor oluyor.

K12: Uzun paragraflar içerisinde bilmedikleri kavramlar geçtiğinde özellikle soru çözümlüye direkt soruyu bırakma ya da bilmiyorum fikrine kapılma.

K13: Sözlük anlamını anlamıyorlar. Ben de günlük hayattan örnekler vererek kolaylaştırmaya çalışıyorum. Bazen o kavramı ben de bilmiyorum olabiliyorum.

K22: Öğrenciler kavramları anlamakta güçlük çekiyor.

#### **4.8.h. Tekrar yapmama (K10, K20)**

K10: Öğrenciler unutuyor, tekrar yok, üzerinde durmuyorlar.

K20: Öğretirken zorluk yaşanmıyor, ama sonrasında çalışmadıkları için unutmalar gerçekleşiyor.

### **4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 9. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şöyledir:

#### **4.9.a. Kavram haritaları ve Kavram karikatürleri (K3)**

K3: Kavram haritaları, kavram karikatürleri yapılarak kavramların etkili öğretimi sağlanabilir.

#### **4.9.b. Okuma ve anlama çalışmaları (K1,K2, K13, K18, K21)**

K2: Okuma ve anlama çalışmaları, bol soru çözme.

K18: Kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için uygulamalar, araştırmacı eğitim.

#### **4.9.c. Etkili ders materyalleri hazırlayarak (K4, K9, K11, K12, K19, K23)**

K4: Ders kitaplarını hazırlarken uygun kurul ve komisyonların kurulup ders materyallerinin en doğru şekilde hazırlayarak sorunu giderebiliriz.

K9: Daha fazla materyal.

K11: Kavramların verilmesinde/programa alınması ders kitaplarına yansımada çocukların soyut/somut düşünce döneminde olduklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kavramların kitaplarda açıklanması sırasında çocuğun anlayacağı ifadelerle açıklanması.

K12: Kavramların mümkün olduğunca azaltılıp daha yeni kelimeler kullanılması ve kitaplarda açıklama yapılması.

K19: Açıklayıcı görseller ve örnekler.

#### **4.9.d. Tekrar yoluyla (K5, K10, K17, K22)**

K10: Daha özel çalışılabilir, tekrarlar, kavram öğretimine yönelik etkinlikler yapılabilir.

K17: Kavramlar açıklanır, tekrar edilir. Öğreninceye kadar devam edilir.

K22: Evde araştırıp okulda tekrar anlatıp unutmamaları için tekrar edilmelidir.

#### **4.9.e. Soru-cevap yöntemi yoluyla (K5, K16)**

K16: Üniteler işlenip bittikten sonar kavramlara tekrar dönülüp anlayıp anlamadıkları test edilmeli.

#### **4.9.f. Kompozisyon alışmaları ile (K5, K8)**

K5: Kavram ile ilgili kompozisyon çalışmalarının verilmesi.

K8: İşlenen konuların içinde geçen her kelimenin ğretimi ve bu kelimelerle öğrencinin zgn bir cümle kurmasının sağlanması.

#### **4.9.g. Araştırma devleri yoluyla (K5, K7, K20, K22)**

K20: Araştırma devleri vererek.

K22: Kavramları anlatmadan önce evde araştırıp gelmelidirler.

#### **4.9.ı. Somutlaştırarak (K6, K11, K14, K15, K24, K25, K26)**

K6: Kavram sayısı azaltılmalıdır. Soyut kavramlar 5. ve 6. sınıf düzeyinden kaldırılmalıdır. Kavramlar günlük hayatta karşılaşılabilecek somut durumlarla ilişkilendirilmelidir.

K11: Kavramların verilmesinde/programa alınması ders kitaplarına yansımada çocukların soyut/somut düşünce döneminde olduklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kavramların kitaplarda açıklanması sırasında çocuğun anlayacağı ifadelerle açıklanması.

K24: Öğrencilerin bilişsel düzeyinin hazır hale getirmeden bu kavramların öğretilmemesi gerekmektedir.

K25: Bu kavramların daha basite indirgenmesi gerekir.

#### **4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 10. soruda: ‘‘Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretirken en çok zorlandığınız konular nelerdir?’’ verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda 8 temel tanımlama kategorisi saptanmıştır. Belirlenen kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşlerine ilişkin bilgiler şoyledir:

#### **4.10.a. Atatürk ilkeleri ve milli mücadele hazırlık dönemi (K2, K4)**

K2: Atatürk ilkeleri, milli mücadele hazırlık dönemi.

K4: İnkılap Tarih ve Atatürkçülük dersinde tarafsız bölge, yansız bölge v.b.

#### **4.10. b. Eski medeniyetler (K3, K4, K10)**

K3: 5. Sınıflarda Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları.

K4: Eski medeniyet isimleri ve buna bağlı kavramlar.

K10: İlkçağ uygarlıkları.

#### **4.10.c. Coğrafya konuları (K3, K4, K10, K11, K17, K20, K21, K22)**

K3: 5. Sınıflarda yüzey şekilleri gibi coğrafi kavramlar.

K4: Dünya'nın şekli.

K10: Bölgelerimiz.

K11: Konular farklılık göstermektedir. Her sınıf düzeyinde karşılaşılabilmektedir. 6. Sınıflarda matematik konum, özel konum, paralel, meridyen v.b.

K17: İthalat, ihracat kavramları.

K20: Enlem, boylam gibi coğrafi terimler.

K21: Harita bilgisinde ölçek kavramını anlamadıkları, bölge ve şehrin ayrımını yapamadıkları.

#### **4.10.d. Tarih konuları (K3, K8, K17, K20, K26)**

K3: 7. Sınıflarda tarih kavramları zorlandığımız konular.

K8: Osmanlı tarihi konuları müfredat içindeki ayrıntısı oldukça fazla. Biraz da sadeleştirilmeli ve önemli konular (Türk ve Dünya tarihi için) daha görsel bir dille hazırlanmalıdır.

K17: Çağlar.

K20: Bazı tarihi terimler, çağ, yüzyıl gibi.



K26: Osmanlının askeri teşkilatı.

#### **4.10.e. Soyut kavramlar (K5, K6, K7, K9, K15, K16, K18, K19, K23, K24, K25)**

K5: Özellikle soyut kavramların öğretimi zordur. Henüz soyut kavramları anlama düzeyinden yaş itibariyle uzak olmaları en olumsuz etki. Siyasi içerikli soyut kavramların öğrencilerin ilgisinden uzak kalması diğer bir etkidir.

K6: Toplumsal ve siyasi yapı ile ilgili soyut konularda daha çok zorluklarla karşılaşabiliyorum.

K7: Soyut kelimeleri açıklamak.

K9: Elimizde fazla somut verinin olmadığı dönemler. Bunun için daha fazla müze gezilmesi gerekir.

K16: Soyut kavramları öğretirken zorlanmaktayım, meşrutiyet-teokrasi-laiklik gibi.

K18: Soyut kavramların yaş ile örtüşmemesi.

#### **4.10.f. Vatandaşlık konuları (K10, K17, K21, K26)**

K10: Anayasal haklarımız, yönetim biçimleri.

K17: Yönetim biçimleri

K21: Yönetim şekilleri.

K26: Yönetim şekilleri.

#### **4.10. g. Günlük hayatta artık kullanılmayan kelimeler (K12, K13, K14)**

K12: Özellikle eski kelimeler, şu anda günlük hayatta çok kullanılmayan kelimeler.

K13: Müfredat eski kavramları, Osmanlıca kavramları çok kullanmış. Öğrenci konuşurken ne dediğini kendi bile anlamıyor. Zorlanmıyorum ama 3 saatte ders yetiştirmek zor oluyor.

K14: Eski kelime ve kavramları öğretirken zorlanıyoruz.

#### **4.10.h. Resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları (K20)**

K20: Resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları.

#### **4.11. On birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular**

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşme formunda yer alan 11. soruda: “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram öğretiminde kullandığımız yöntemleri en çoktan aza doğru sıralayınız” verdikleri cevapların içerik analizi sonucunda şu görüşlere ulaşılmıştır:

K2: Kavram anlamını açıklama-örneklendirme-soru çözme-paragraf okuma ve anlama.

K3: Soru-cevap-test-kavram haritaları.

K4: Yerinde ve zamanında düzeltme-nedenleri ile her iki kavramı da açıklamak-konularla ilgili çok sayıda doğrulayıcı soru çözme yöntemi.

K5: Tekrar-soru ve cevap-soru çözümü-araştırma ödevi.

K6: Kavram öğretirken kavramları somut olay ve durumlarla ilişkilendirmek ve mümkün olduğunca somut örnekler vermek en çok kullanmaya çalıştığım yöntemlerdir.

K7: Sunuş-soru ve cevap-buluş.

K8: Anahtar kelime dediğimiz konunun ana fikrini yansıtan ve bilinmeyen öğrenci tarafından tespit edilen kelimeleri birbiri ile bütünlük oluşturabilecek şekilde ayırmak öğrencinin bu kelimeler ile anlamlı bir paragraf yazmasını sağlamak. – kelime ya da kelime grupları kendi anlamları ile kullanılmak kaydıyla öğrenci hayal gücü sınırları ne ise istediği şekilde paragraf oluşturabilir. Not: II. Dünya Savaşı'nın bilgisayar oyunu haline getirilmiş versiyonu sayesinde öğrencilerden bu oyunu oynayanlar bu dönem ile ilgili ders anlatımında daha ilgili ve bilgisi dahilinde katılımı daha yüksek. Dersimizle ilgili özellikle tarihi kapsayan konular farklı bilim dallarında destek olarak ya da ortak çalışmalar yaparak oyun-eğlence-öğretim şekline gelebilir.

K9: Elimizdeki imkansızlıklardan dolayı daha çok ezberleme ve tekrar yöntemi kullanarak.

K10: Anlatım-çalışma kağıdı, EBA-testler.

K11: Beyin fırtınası-soru ve cevap-tartışma-anlatım-örnek olay-drama ve rol yapma.

K12: Defalarca derste soru ve cevap yaptırmak- soru ve cevap kağıtları hazırlayıp dağıtmak-bulmaca hazırlayıp çözdürmek.

K13: Günlük hayattan örnekler verdiriyorum. Ben de yaşadığım bir olay ile ilişkilendiriyorum. Soru soruyorum cevabı verince bu sefer cevabın anlamı ne diye soruyorum. Mutlaka sözlük ile kitap okumaları ve ders çalışmalarını söylüyorum. Ağzından çıkan kelimenin anlamını bilmiyorsan lütfen sor diyorum. Çoğu zaman kavramların anlamlarını kendim yazıp veriyorum. Çünkü meraklı öğrenci bulmak zor.

K14: Günlük hayatta örnekler veriyoruz. Sorularında örneklerle anlıyoruz. Sözlük ve kitap okumalarını ve ders çalışmalarını söylüyoruz. Çoğu zaman kavramların anlamlarını yazıp söylüyoruz.

K16: Kavramları tahtaya yazıyoruz. – Çocuklar evde araştırıp geliyorlar.- Sınıfta kavramları birlikte açıklıyoruz.- Anlamadıkları durumlarda görsellere başvuruyoruz. - Kavramları cümle içinde kullanıyoruz. – Ders işlenirken öğrenci yanlış kavram kullanmışsa anında yanlış kavram üzerinde durarak, doğruyu bulmasına yardımcı oluyorum.

K17: Açıklama-beyin fırtınası-tekrar.

K19: Görsel örnekler-Türkçe karşılığı-nesnel örnekler-sosyal hayattan benzetmeler.

K20: Kavram haritası-kavram tanımlama-kavram ilişkilendirme.

K21: Araştırma yapıp gelmeleri ve soru-cevap.

K22: Soru ve cevap-beyin fırtınası-bireysel çalışma.

K23: Soru ve cevap-düz anlatım.

K24: Örnekler vererek anlatmak-soru ve cevap.

K25: Okuyup anlama-soru ve cevap.

K26: Düz anlatım-araştırıp gelmeleri.

## BÖLÜM V

### 5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

#### 5.1. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

##### 5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Kavram yanılgısı nedir? Kavram yanılgısının öğretiminde önemli bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; kavramların anlamlarını yanlış bilmek ve kullanmak, benzer kavramların birbirine karıştırılması, önemli bir sorundur, kavramlara ilişkin ön bilgilerin yanlış olması ve kavramların anlamlandırılmaması şeklinde 5 kategorinin ortaya çıktığı saptanmıştır.

##### 5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde en sık karşılaştığınız kavram yanılgıları nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; soyut kavramlar, coğrafya ve tarih kavramalarında, eski medeniyet isimlerinde, fiziki haritalarda renklerle yükseltilerin karıştırılması, bilişim kavramları, aileden gelen yanlış kavramlar ve yabancı kavramlardan oluşan 7 kategorinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

##### 5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram yanılgısı tespitini nasıl yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; sözlü ifadeleri yoluyla, öğrencilerin kendi beyanları yoluyla, örnek-kavram eşleştirmesi yoluyla, soru-cevap yöntemi yoluyla ve tanımlamalar yoluyla olmak üzere 5 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir.

#### **5.1.4. Dördüncü alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlenen kavram yanlışlarının sosyal bilgiler alanında (tarih, coğrafya, vatandaşlık Bilgisi) dağılımı ne şekildedir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; coğrafya, tarih, vatandaşlık ve tüm sosyal bilimler şeklinde 4 ayrı kategorinin belirlendiği görülmüştür.

#### **5.1.5. Beşinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde belirlediğiniz kavram yanlışları hangi konularda yer almaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; her ünite ve konuda, coğrafi kavram ve haritalar, tarih konularında, İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük konularında, vatandaşlık konularında ve bir kavramın farklı kelimelerle ifade edildiği durumlarda olmak üzere 6 kategorinin ortaya çıktığı saptanmıştır.

#### **5.1.6. Altıncı alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kavram yanlışlarının oluşum nedenlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; soyut kavramlar, kitap okumama, ezbercilik, kütüphanenin kullanılmaması, dikkat ve algı düzeyleri, anne-baba eğitim düzeyi, kullanılan öğretim yöntemi, ders kitaplarının niteliği, toplumda kavramlara yanlış anlam yüklenmesi, sosyal medya etkisi, öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olması ve kavramların yabancı kökenli olması şeklinde 12 temel kategori altında toplandığı tespit edilmiştir.

#### **5.1.7. Yedinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretiminin şekline ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; kavramların görselleştirilmesi, örneklendirme ve karşılaştırma, kavram haritası ve kavram karikatürü kullanımı, kavramın en çok kullanılan karşılığının kullanılması, kavramların sık sık açıklanması ve derse başlamadan önce kavramların öğretilmesi olarak 6 temel kategori altında toplandığı tespit edilmiştir.

### **5.1.8. Sekizinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminde karşılaştığımız zorluklar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; teknoloji kullanımının yetersizliği, kitap okuma alışkanlığının olmaması, kavramların birbirleriyle karıştırılması, önceden öğrenilmiş yanlış bilgilerin değiştirilememesi, kavramların soyut olması, ders saatinin yetersiz olması, günlük dilde kullanılmayan kelimelere ve tekrar yapmama şeklinde 8 farklı tanımlama kategorisi altında toplandığı tespit edilmiştir.

### **5.1.9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde kavram yanılgılarının giderilmesine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar çözümlendiğinde; kavram haritaları ve kavram karikatürleri, okuma ve anlama çalışmaları, etkili ders materyalleri hazırlayarak, tekrar yoluyla, soru-cevap yöntemi yoluyla, kompozisyon çalışmaları ile araştırma ödevleri yoluyla ve somutlaştırarak olmak üzere 8 temel tanımlama kategorisi altında toplandığı belirlenmiştir.

### **5.1.10. Onuncu alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kavram öğretirken en çok zorlandığınız konular nelerdir? Sorusuna verdikleri cevaplar çözümlendiğinde; Atatürk ilkeleri ve milli mücadele hazırlık dönemi, eski medeniyetler, ilkçağ uygarlıkları, Dünya'nın şekli, Bölgelerimiz, enlem, boylam gibi coğrafi terimler, anayasal haklarımız, yönetim şekilleri, yönetim biçimleri, resmi kurumlar ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere 8 temel tanımlama kategorisi altında toplandığı belirlenmiştir.

### **5.1.11. Onbirinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma**

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerde kavram öğretiminde kullandığımız yöntemleri en çoktan aza doğru sıralayınız” sorusuna verdikleri cevaplar çözümlendiğinde; soru-cevap-test-kavram haritaları, sunuş-soru ve cevap-buluş, antlim çalışma kağıdı , EBA testleri, beyin fırtınası, örnek olay, drama, rol yapma, araştırma

yapıp gelmeleri, görsel örnekler, düz anlatım, örnekler vererek anlatım, kavram ilişkilendirme olmak üzere 8 temel tanımlama kategorisi altında toplandığı belirlenmiştir.

## 5.2. ÖNERİLER

Görüşme yöntemiyle sınırlı olan bu çalışmanın sonuçlarından yola çıkarak, araştırmacıların gözlem yöntemini kullanarak, öğretmenlerin sınıflarındaki öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarından haberdar olup olmadıkları ve bu yanlışları giderme yolları araştırılabilir.

Öğretmenler konuyu anlatmadan önce öğrencileri kavramlar hakkında ne bildikleri ve ne kadar doğru bir bilimsel bilgi olarak tanımladığına bakmalıdırlar. Daha sonra düzeltilen kavram yanlışları tekrar ortaya çıkabilmektedir ve bunun önüne geçmek için yapılan sınavlardan sonra sınavların tekrardan gözden geçirilip öğrencilerin kavram yanlışısına düşüp düşmediğine bakılmalıdır. Daha sonra öğretmenler tespit ettiği kavram yanlışlarını bilimsel metotlar ve yapılandırmacı yaklaşım öğretim modelini kullanarak yanlışlarını giderilmesini sağlamalıdırlar.

Sosyal bilgiler dersi soyut ve yabancı kökenli kelimeler içermesinden ötürü öğrencilerin derste öğrenme ve anlama konusunda zorluk çektikleri görülmüştür. Öğretmenlerin burada öğrencilere soyut kavramları anlatırken bu soyut kavramları somutlaştırarak anlatma ve yabancı kökenli kavramlarda öğrencilere önceden araştırmalarını sağlayıp daha sonra sınıfta tekrar anlatılırsa öğrencilerde kalıcılık sağlanabilir.

Öğretmenlerin, öğrencilere kavramları ezberlemeden anlamlandırmalı ve günlük yaşantılarına uygulamayı öğretmeli, öğrencinin yanlış bildiği kavramlarla bilimsel kavramların arasında ilişki kurulup bu kavram yanlışlarının nasıl giderileceği tespit edilmeli ve öğretmenlerin bu kavramların doğru anlamlandırılmalarına yardımcı olmalıdırlar.

Öğretmenlerin sınıflarında hangi yöntemleri kullandıklarının saptanması ve bu kullandıkları yöntemlerin ne kadar etkili olduğunu tespit etmelidirler. Öğrencilerin kavram

yanılgıları düzeltilemiyorsa öğretmenler bu konuda etkili öğretim yöntemlerini takip etmeli ve bunları derslerinde kullanmaları önemlidir.

Bireyler sosyal bilgiler dersinde çeşitli kavramlarla karşılaşmakta ve karşılaşılan kavramların önce sosyal bilgiler dersinin alanlarının temel kavramlarını öğrenmeleri gerekir. Bu temel kavramlar öğrenildiğinde bireyler diğer kavramları bu temel kavramlarla ilişkilendirebilirler, öğrenme kalıcı ve kavram karmaşası yaşamadan bilinmeyen kavramları anlamlandırıp öğrenme gerçekleşir.





## KAYNAKÇA

- Akçay, C. (2003). Küreselleşme, eğitimsel yoksunluk ve yetişkin eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 159, [http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli\\_Egitim\\_Dergisi/159/akca.y.htm](http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/159/akca.y.htm), 07.05.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Akgün, A. ve Gönen S. (2004). Çözünme ve Fiziksel Değişim İlişkisi Konusundaki Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi ve Giderilmesinde Çalışma Yapraklarının Önemi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, [www.e-sosder.com](http://www.e-sosder.com), C. 3 s.10(22-37).
- Aktaş, Ö. Ve Safran, M. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin savaş ve barış kavramı ile ilgili düşüncelerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1587-1619.
- Aladağ, S. ve Yılmaz, E. (2014). Kavramsal değişim metinlerinin öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki kavram yanılgılarını gidermeye etkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 163-1619.
- Anderson, J. L., Levis-Fitzgerald, M. R., & Rhoads, R. A. (2003). *Democratic Classroom and Global Citizenship: The Contribution of One-Unit Seminars*.
- Angry, R. (1992). *Developing and Implementing a Model for Improving Global Awareness in the Secondary School with Collaborative Learning Groups Through the End of the Multimedia Approach*. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED406245.pdf> 09.01.2017'de erişim sağlanmıştır.
- Aycan, Y. (2010). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan kavramları anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Ayyıldız, N. (2010). 6. sınıf matematik dersi geometriye merhaba ünitesine ilişkin kavram yanılgılarının giderilmesinde öğrenme günlüklerinin etkisinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baloğlu, N.(2003) İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dünya ve evren konusu ile ilgili kavram yanılgılarının tespiti ve bu kavram yanılgılarının üzerinde öğretmen tutum ve

- davranışlarının etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bodner, M. C. (1986). Constructivism: A theory of knowledge. *Journal of Chemical Education*, 71(3), 184-190.
- Coştu, B. Ayas, A. Ünal, S. (2007) Kavram Yanılgıları ve Olası Nedenleri: Kaynama Kavramı, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt: 15 No: 1, (123-136).
- Çakmak, F. (2006). İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Nüfus Ve Yerleşme Konusunda Geçen Kavramları Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Dağdelen , (2017). İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi insanlar ve yönetim ünitesindeki kavram yanılgılarının giderilmesinde kavramsal değişim yaklaşımının etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Amasya Üniversitesi, Amasya.
- Demircioğlu, H, Demircioğlu, G., & Ayas, A. (2004). Sınıf öğretmen adaylarının bazı kimya kavramlarını anlama düzeylerinin klinik mülakatlarla tespiti. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 53-66.
- Doğanay, A. (2005) Öğretimde Kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi içinde* (s. 228). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Elvan, Ö. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanılmasının kavram yanılgılarını gidermeye etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.
- Gökkurt, Özdemir, B. , Bayraktar, R. ile Yılmaz, M. (2017). Sınıf ve ortaokul matematik öğretmenlerinin kavram yanılgılarına ilişkin açıklamaları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 284-305.
- Güneş, B. (2010) ‘‘Fizikteki Kavram Yanılgıları’’ (Yayınlanmamış Ders Notları), <http://w3.gazi.edu.tr/~bgunes/files/kavramyanilgilari/ky%20cesitleri.html> .
- İmamoğlu, H. V. ile Bayraktar G. (2014). Türk ve Macar üniversite öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarının karşılaştırılması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler*

Enstitüsü Dergisi, 4(1), 20-44.

Kamaraj, I. ile Aktan Erdem, E. (2006). Erken çocukluk dönemi ‘barış’ değerine evrensel bir bakışı. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 87-96.

Kan, Ç. (2010). A.B.D. ve Türkiye ‘de sosyal bilgilerin gelişimi. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30(2), 663-672.

Kaptan, F. (1998). Fen Bilgisi Öğretimi. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Karakuyu, Y. (2006). Lise ve dengi okul öğrencilerinin ısı ve sıcaklık öğretiminde karşılaştığı kavram yanılgıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Kayacan, Z. (2010). İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin coğrafi koordinatlarla ilgili kavram yanılgıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.

Kaymakçı, S. (2009). Yeni sosyal bilgiler programı neler getirdi? Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(5), 1530-1545.

King, H. (2010). An analysis of misconceptions in science textbooks. Eart science in England and Wales. International Journal of science education, 32(5), 565-574.

Kılıç, A. (2015). İlköğretim 8.sınıf vatandaşlık ve demokrasi dersinde öğrencilerin kavram yanılgılarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Kılıçoğlu, G. (2011). Sosyal bilgiler dersinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanılgılarını giderme üzerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Köksal, M. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zeka teorisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2) 473-480.

Martorella, P. , Beal ,C. M. and Bolick, C. M. (2002). Teaching Social Studies In Middle and Secondary School. United States: Pearson Merrill Prentice Hall. Kan, Ç. 59 A.B.D. ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.

Mc Guire T. (2009). Common misinformation among earth science teachers. *Scientifically Investigating Paranormal and Fringe Science Claims*, 18(1), 435- 447.

MEB (2005). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6– 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Michael, J. Richardson, D. Rovick, A. Modell, H. Bruce, D. Horwitz, B. Hudson, M. Silverthorn, D. Whitescarver, S. Williams, S. (1999). Undergraduate Students Misconceptions About Respiratory Physiology, *Advances In Physiology Education*, Volume 22: Number 1, 1999.

Newton, D. (2000). *Tecaching for Understanding: What it is and How to Do it*, RoutledgeFalmer, London.

NCSS (1993 January;February). *Studies The Social Professional*. Washington DC: National Council for the Social Studies. Akt. : Safran, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış, Tay, B. ve Öcal, A. (Editör). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2. Baskı), Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık, s. 2-16.

NRCS. (1997). *Science teacher reconsidered: A handbook*. Washington: National Academy Press.

Nussabaum, E.M VE Sinatra, G.M. (2003). Argument and conceptual engagement, *Contemporary Educational Psychology*, 28(3): 384-395.

Özkan, O. (2001). 7.sınıf öğrencilerinin ekoloji konusundaki kavram yanılgılarının kavramsal değişim yaklaşımı ile giderilmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özmantar, M.F. ve Bingöl, E. (2009). *Matematiksel Kavram Yanılgıları: Sebepleri ve Çözüm Arayışları*. M. F. Özmantarlar ve Bingölbali (Editörler.). *İlköğretimde Karşılaşılan Matematiksel Zorluklar ve Çözüm Önerileri*. Ankara. Pegem Akademi Yayınları.

Palut, Z. (2006). *Fen Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Kavram Yanılgılarını Gidermeye Etkisi*, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Sabancılar, H. (2006). Lise İkinci Sınıf Öğrencilerinin Dairesel Hareket Konusundaki Kavram Yanılgıları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretim programı B. Tay ve A. Öcal (Edt.), Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde (s. 2-20). Ankara: Pegem Akademi.
- Safran, M. (2011). Sosyal bilgile öğretimine bakış. Bayram Tay, Adem Öcal(Edt.) içinde, Sosyal bilgiler öğretimi (s. 2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarp, F. (2013). İşitme engelli bireylerde görsel algı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Senemoğlu, N. (2001) Gelişim ve Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya (1. Baskı). Ankara, Gazi Kitabevi.
- Tekkaya, C., Çapa, Y., & Yılmaz, Ö. (2000). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Genel Biyoloji Konularındaki Kavram Yanılgıları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 140-147. Watts, D.M. & Zylbersztajn, A. (1981). A survey of some children's ideas about force. Physics.
- Tural, A. (2011). Sosyal Bilgilerde Yapılandırmacı Yaklaşımla Kavram Öğretimine Yönelik Model Geliştirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. & Yelken, T. Y. (2009). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(22), 2013-2023.
- Uygun, K. ile Batur, Z. (2015). Öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan kavramlara ilişkin algıları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 127-147.
- Üztemur S. S. (2013). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme alanındaki kavram yanılgıları ve öz-yeterlilik inançların incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yayınlanmamış. Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Watts, D. M. İle Zylbersztain, A. (1981). A survey of some children's ideas about force. *Physics Education*, 16(6), 360-365.

- Yağbasan, R. ve Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(13), 102-120.
- Yenilmez, K. ve Yaşa, E. (2008). İlköğretim Öğrencilerinin Geometrideki Kavram Yanlışları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (2): 461-483.
- Yel, S. (2015). Kavram Geliştirme ve Öğretimi, Cemil Öztürk (Editör). Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik vatandaşlık Eğitimi. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi, s.86.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yürük, N., & Çakır, Ö. S. (2000). Lise Öğrencilerinde Oksijenli ve Oksijensiz Solunum Konusunda Görülen Kavram Yanlışlarının Saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 185-191.

## EKLER

### EK 1. Araştırma izni

Evrak Tarih ve Sayısı: 30/11/2018-69253



T.C.  
ANTALYA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-605.01-E.22849742  
Konu: Anket Uygulaması

28.11.2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE  
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi :15/11/2018 tarih ve 38092 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Duygu ÇÜMEN'in "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi" adlı araştırmasını, İlimiz Muratpaşa İlçesinde bulunan Ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine uygulama isteği ile ilgili 15/11/2018 tarih ve 38092 sayılı yazınız, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 26/11/2018 tarihinde incelenerek "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" gereğince uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzün 27/11/2018 tarihli ve 22742809 sayılı onayı ve uygulanacak veri toplama araçları onaylanarak ekte gönderilmiştir.

Müdürlüğümüz ve Üniversiteniz arasında yapılan "Eğitim İşbirliği Protokolü"nün 5. Maddesinin "d" bendinde yer alan "Yapılan Çalışmaların Sonuçları Taraflarca Paylaşılır" hükmü gereğince; araştırmanın bitiminde, sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında (başvuru sahibinin ekte örneği bulunan dilekçe ile) Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi hususunda;

Gereğini arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ  
Müdür a.  
Müdür Yardımcısı

#### EKLER:

- 1- Onay ve ekleri (2 sayfa)
- 2-Dilekçe Örneği(1 sayfa)

GUVENLİ ELEKTRONİK İMZALI  
ASLI İLE AYNI DİR

28 Kasım 2018

Murat YÜKSEL

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü  
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA  
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.  
Tel: (0 242) 238 60 00  
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a52c-bcdc-38e2-a1f9-1054 kodu ile teyit edilebilir.



T.C.  
ANTALYA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890-20-E.22742809  
Konu : Anket Uygulaması

27.11.2018

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE  
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Duygu ÇÜMEN' in “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi**” adlı araştırmasını, İlimiz Muratpaşa İlçesinde bulunan Ortaokullarda, uygulama isteği ile ilgili 15/11/2018 tarih ve 38092 sayılı yazısı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 26/11/2018 tarihinde incelenerek “**Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi**” esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi**” isimli araştırmasını, İlimiz Muratpaşa İlçesinde bulunan Ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlere, bahse konu Genelge ve çalışma takvimi doğrultusunda, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yapılması,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 23/02/2015 tarih ve 5347 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet GÜRCAN  
Müdür a.  
Müdür Yardımcısı

OLUR  
27.11.2018

Mehmet KARAKAŞ  
Vali a.  
İl Millî Eğitim Müdür V.

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü  
Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA  
E-posta: projeler07@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md. Yrd.  
Tel: (0 242) 238 60 00  
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0dd3-5fc5-3b2b-bc15-dff4 kodu ile teyit edilebilir.



Bu görüşme formunda; 'Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi' isimli yüksek lisans tez konusu kapsamında Antalya İli Muratpaşa İlçesi'ndeki ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine "sosyal bilgiler derslerinde karşılaştıkları kavram yanılgılarını ifade etmeleri ve bu kavram yanılgılarına yönelik çözüm önerilerini sunmaları istenecek, cevapları ses kayıt cihazı ile kaydedilecek ve verilen cevaplar araştırmacı tarafından görüşme formuna kaydedilecektir.

Duygu ÇÜMEN

Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

### GÖRÜŞME FORMU

**Araştırma Konusu:**

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi

**Görüşme Yeri:** Muratpaşa İlçesi'ndeki ortaokulların öğretmen odaları

**Görüşme Tarihi ve Saati:**

**Görüşmeci:** Duygu ÇÜMEN

**Görüşmeci Cinsiyeti:** Kadın ( ) Erkek ( )

**Görüşme soruları:**

1. Sosyal bilgiler öğretmenleri olarak hangi kavram yanılgıları ile karşılaşmaktasınız?
2. Sosyal Bilgiler öğretmenleri olarak kavram yanılgılarının oluşum nedenine ilişkin düşünceleriniz nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretiminin öğretilme şekline ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgılarının tespitine ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgılarının giderilme yöntemlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin en sık karşılaştıkları kavram yanılgıları nelerdir?
7. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretirken en çok zorlandıkları konular nelerdir?
8. Sosyal bilgiler öğretmenleri kavram öğretiminde kullandıkları yöntemleri en çoktan aza doğru sıralayınız.





T.C.  
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ  
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği  
Kurulu

Sayı : 55578142-050.01.04-E.138316  
Konu : Kararlar

06/11/2018

Sayın Prof.Dr. Hilmi DEMİRKAYA

- İlgi : a) 17/10/2018 tarihli ve 11547440-100-128797 sayılı yazınız.  
b) 01/11/2018 tarihli ve 11547440-100-136009 sayılı yazınız.  
c) 01/11/2018 tarihli ve 30105894-100-136015 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazılarınıza istinaden danışmanlığımı üstlendiğiniz; "*Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Doğa Algılarının Resimleri Yoluyla İncelenmesi*" , "*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi*" ve "*Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi*" başlıklı tez çalışmaları kapsamında kullanılacak olan mülakatların uygulanması, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun bulunmuş olup Etik Kurulumuzun; 05.11.2018 tarih ve 154 sayılı kararı, 05.11.2018 tarih ve 155 sayılı kararı ile 05.11.2018 tarih ve 156 sayılı kararları ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

**e-imzalıdır**  
Prof.Dr. Osman ERAVŞAR  
Kurul Başkanı

Ek:

- 1- 05.11.2018 tarih ve 154 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)
- 2- 05.11.2018 tarih ve 155 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)
- 3- 05.11.2018 tarih ve 156 sayılı Etik Kurul Kararı (1 Sayfa)

T.C.  
**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**  
**Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu**  
**KARAR**

**Toplantı Tarihi** : 05/11/2018

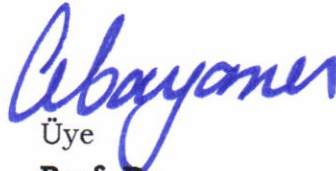
**Karar Sayısı** : 156

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**'nın danışmanlığını, **Ülkü Tuğçe ÇAL**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi*" başlıklı tez çalışması kapsamında kullanılacak olan mülakat çalışmanın uygunluğunun görüşülmesi istemi.

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü öğretim üyesi **Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA**'nın danışmanlığını, **Ülkü Tuğçe ÇAL**'ın araştırmacılığını üstlendiği, "*Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Sosyal Bilgiler Eğitiminin Yeri ve Önemi*" konulu mülakat çalışmasının, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

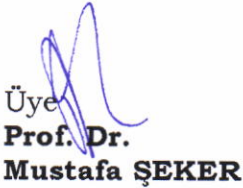


Başkan  
**Prof. Dr.**  
**Osman ERAVŞAR**

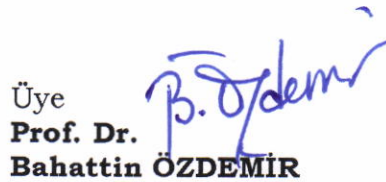


Üye  
**Prof. Dr.**  
**Ahmet BAYANER**

Üye  
**Prof. Dr.**  
**Hilmi DEMİRKAYA**  
(A.Ü. Bilimsel Araştırma ve  
Yayın Etiği Yönergesinin  
**9/6** maddesi gereği kararın  
görüşüldüğü toplantıya  
katılmamıştır)



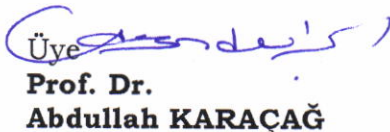
Üye  
**Prof. Dr.**  
**Mustafa ŞEKER**



Üye  
**Prof. Dr.**  
**Bahattin ÖZDEMİR**



Üye  
**Prof. Dr.**  
**Adnan DÖNMEZ**



Üye  
**Prof. Dr.**  
**Abdullah KARAÇAĞ**

## ÖZGEÇMİŞ

**Duygu ÇÜMEN**

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı  
İlköğretim Eğitimi Bilim Dalı

### **Kişisel Bilgiler:**

Doğum Yeri : Uşak

Doğum Tarihi : 06.04.1992

### **Eğitim Bilgileri:**

Yüksek Lisans : 2019 Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Eğitimi  
Bilim Dalı

Lisans : 2015 Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Lise : 2010 Ulubey Lisesi

İlköğretim : 2006 Mehmet Fuat Terci İlköğretim Okulu

# Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kavram Yanılgılarını Belirleme ve Giderme Yollarının İncelenmesi /Duygu ÇÜMEN

## ORIJINALLIK RAPORU

% **7**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **6**

İNTERNET  
KAYNAKLARI

% **2**

YAYINLAR

% **5**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

## BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	<a href="http://www.gefad.gazi.edu.tr">www.gefad.gazi.edu.tr</a> İnternet Kaynağı	% <b>2</b>
2	<a href="http://www.iconte.org">www.iconte.org</a> İnternet Kaynağı	% <b>1</b>
3	<a href="http://acikerisim.aku.edu.tr">acikerisim.aku.edu.tr</a> İnternet Kaynağı	% <b>1</b>
4	<a href="http://www.academia.edu">www.academia.edu</a> İnternet Kaynağı	% <b>1</b>
5	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% <b>1</b>
6	<a href="http://eytpe210.wikispaces.com">eytpe210.wikispaces.com</a> İnternet Kaynağı	<% <b>1</b>
7	Submitted to Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% <b>1</b>
8	Submitted to Gaziantep Aniversitesi Öğrenci Ödevi	<% <b>1</b>